VredesMagazine

Jaargang 9 nummer 2 — 2e kwartaal 2016 — Prijs euro 2,50

Guatemala

Dossier: **OEKRAÏNEREFERENDUM**

Israël en het Westen: hoe bezetting corrumpeert

COMMENTAAR

Bezetting corrumpeert. Nergens wordt die oude wijsheid duidelijker geïllustreerd dan in Israël, het land dat grimmig vasthoudt aan zijn militaire bezetting en kolonisering van Palestijns grondgebied. Al bijna 49 jaar leven de Palestijnen op de Westelijke Jordaanoever en in Oost-Jeruzalem onder een regime van onderdrukking waarop zij geen enkele invloed hebben. Onder Israëlische overheersing groeit inmiddels een derde generatie op die geen idee heeft hoe het is om in vrijheid te leven.

Daar bleef het niet bij. Naarmate de bezetting langer duurde, kregen ook Israëlische critici van het bezettingsbeleid met repressie te maken. Vandaag de dag worden kritische journalisten, politici, kunstenaars, wetenschappers en anderen in brede kring als 'anti-Israëlisch' gebrandmerkt. In dit ongure klimaat heet een voorvechter van de Palestijnse rechten een 'landverrader', en is het beproefde stigma van 'antisemiet' nooit ver weg. Onder het kabinet-Netanyahu IV hebben de aanvallen op de 'vijanden van de joodse staat' het karakter van een ware heksenjacht gekregen. Het regent voorstellen voor maatregelen die kritische stemmen wettelijk aan banden moeten leggen. Zonder scrupules zetten Netanyahu en zijn krijgers de bijl aan de wortels van de rechtsstaat. Het voornaamste slachtoffer zijn de Israëlische mensenrechtenorganisaties – juist zij die de vinger aan de pols van die rechtsstaat houden.

Met even griezelig fanatisme wordt een andere categorie 'vijanden' op de korrel genomen: de buitenlandse critici van Israëls Palestina-politiek. Het voornaamste doelwit aan dit front is de internationale beweging die Israël door middel van boycots, desinvesteringen en sancties (BDS) wil dwingen tot het respecteren van de rechten van de Palestijnen. In het verlengde van de Israëlische 'boycot-wet', die binnenlandse oproepen tot een boycot van de illegale 'nederzettingen' strafbaar stelt, is er wetgeving in de maak waarmee buitenlandse pleitbezorgers van zo'n boycot de toegang tot Israël en bezet Palestina kan worden ontzegd.

Tegelijkertijd laat Netanyahu geen middel onbeproefd om de BDS-beweging op eigen bodem te bevechten. De internationalisering van de strijd tegen de gehate 'boycotters' neemt de vorm aan van zware lobby- en propaganda-acties en waar mogelijk juridische procedures. Daarnaast wordt een dwingend appèl op de internationale gemeenschap gedaan om Israël in bescherming te nemen tegen wat Netanyahu schaamteloos 'het nieuwe antisemitisme' noemt.

En met succes. In navolging van Israël zetten westerse staten stappen om BDS-activiteiten in de kiem te smoren. Frankrijk beet het spits af met het strafbaar stellen van het oproepen tot een boycot van Israëlische producten. In de VS zijn op federaal niveau en in grofweg de helft van de afzonderlijke staten vergelijkbare stappen gezet of in voorbereiding. En onlangs kondigde de Britse regering vérgaande maatregelen aan. Canada hield het vooralsnog bij een scherpe 'veroordeling' van BDS. Ondanks pogingen de maatregelen een algemeen vernisje te geven, is zonneklaar dat ze louter zijn bedoeld om activisme tegen Israëls Palestina-politiek onmogelijk te maken en om westerse organisaties, bedrijven en overheden te dwingen 'normale' betrekkingen te onderhouden met de illegale nederzettingen. Dat de betreffende landen zich in hun strijd tegen – zoals het in Frankrijk heet – 'discriminatie van Israëlische producenten' zélf bezondigen aan discriminatie, en zich bovendien bedienen van BDS-maatregelen, is niet van ironie ontbloot.

Dat de westerse wereld bereid is haar verplichtingen op het terrein van het internationaal recht aan de kant te schuiven als het om Israël gaat, is allang geen nieuws meer. Met het criminaliseren van legitiem activisme gaan de Fransen, Amerikanen en Britten (wie volgt?) een forse stap verder: ook zij zetten de bijl aan de wortels van hun democratische rechtsstaat. De Franse BDS-beweging, die al tientallen activisten voor de rechter gebracht zag worden, omschreef het treffend: "Een regering die de vrijheid van meningsuiting beknot om een staat te beschermen die de mensenrechten en het internationaal recht schendt, brengt de democratie een zware slag toe."

Martijn de Rooi

COLOFON

VREDESMAGAZINE 10 MAART 2016 Uitgave van de vereniging VredesMedia waarin samenwerken: Haags Vredesplatform (HVP), Humanistisch Vredesberaad (HVB), Vredesbeweging Pais, Samenwerkingsverband Stop de Wapenwedloop, Antimilitaristies Onderzoekskollektief VD AMOK, Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) afdeling Nederland. **REDACTIE:** Jan Bervoets, Hans Feddema, Benno Houweling, Kees Kalkman, Klaas Meijer, Anke Polak, Martijn de Rooi, Jan Schaake, Guido Schokker, Thelanie Vink, Egbert Wever. **AAN DIT NUMMER WERKTEN NAAST DE AUTEURS MEE:** David Jan Donner, Chris Geerse. De auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van een geplaatst stuk. De tekst van artikelen mag worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding. Copyrights van foto's en tekeningen berusten bij de desbetreffende fotograaf/illustrator. **FOTOREDACTIE:** Anne Vaillant. **FOTOGRAFEN EN ILLUSTRATOREN:** Joop Blom, Arend van Dam, Dave Granlund, Victor Hugo, Alexxx Malev, Len Munnik, Selma van Oostwaard, Bert Spiertz, Hans Straeter. **VORMGEVING:** Jimmy Slothouwer. **DRUKKER:** Drukkerij Mezclado, Tilburg. **ABONNEMENTEN:** Een jaarabonnement op VredesMagazine (4 nummers) kost 10 euro. U kunt een abonnement nemen via info@vredesmagazine.nl of 015 7850137.**GIFTEN**: Bedragen die abonnees meer overmaken worden beschouwd als gift voor het werk van de in VredesMagazine samenwerkende organisaties. **CONTACT VREDESMEDIA:** Vlamingstraat 82, 2611 LA Delft, 015 7850137, info@vredesmedia.nl. **REDACTIEADRES:** Lauwerecht 55, 3515 GN Utrecht, 030 8901341, artikelen naar info@vredesmagazine.nl. **KOPIJSLUITING VOLGEND NUMMER:** 27 april 2016. **VERSCHIJNINGSDATUM VOLGEND NUMMER:** 21 juni 2016. **ISSN 1876-0724**

INHOUD

BEZETTING CORRUMPEERT 2
Westerse staten criminaliseren BDS-activisme
Martijn de Rooi

ONZEKERE TOEKOMST VOOR GUATEMALA 4
Gesprek met directeur Marlies Stappers van Impunity Watch
Anke Polak

SLACHTOFFERS VAN SEKSUEEL GEWELD 6
Misdrijven tegen mannen in oorlogstijd systematisch verzwegen
Resy Vermeltfoort

NON MET EEN ANTINUCLEAIRE MISSIE 9
Interview met vrijgelaten ploegschaaractiviste Megan Rice
Thelanie Vink

ISRAEL ALS BROEDPLAATS VAN OORLOG 12
Bespreking van Jeff Halpers boek War against the people
Jan Schaake

DE OBSESSIE VAN DE SAOEDI'S MET IRAN 15
Midden-Oosten-expert Paul Aarts over de strijd in de Golfstaten
Kees Kalkman

FOTOPAGINA'S CYPRUS INTERNATIONAL AIRPORT 18
Beeldreportage van Bert Spiertz over een in 1974 bevroren bufferzone

DOSSIER 21
Oekraïne en de slag om Europa
Willem Bos, Kees Kalkman, Henk van der Keur, Bas van der Plas, Kees van der Pijl, Jan Schaake, Egbert Wever

EN VERDER:

COLUMN FEDDEMA 8
Terreur vanuit monotheïsme?

WAPENHANDEL VOOR BEGINNERS, DEEL 4 8
Martin Broek

COLUMN VAN DIJK 14
Stabiliteit

SPRINGSTOF 17
Mark Akkerman

OVERZICHT VAN AANGESLOTEN ORGANISATIES 20

VERKLARING HVB OVER MEEZENDEN REFERENDUMKRANT 20

KORTE BERICHTEN 33

SIGNALERINGEN 35
Brief aan een onbekende antimilitarist
Clemens Raming

GEDICHT
Zestig eeuwen oorlog 36
Victor Hugo

Tekening: Arend van Dam

VOORPAGINA:
Het Syrische Comité organiseerde op zondag 17 januari op de Dam in Amsterdam een demonstratie tegen de Russische bombardementen op Syrië.
Foto: Syrisch Comité

Guatemala – **Een strijd van**

Plotseling is er weer nieuws uit Guatemala. Vorig jaar werden hoge legerofficieren gearresteerd wegens wandaden tijdens de 36-jarige burgeroorlog. Er waren veel protesten, de president en vicepresident werden gearresteerd en er werd een nieuwe president gekozen die meer weg heeft van een clown. Wat gebeurt er in Guatemala en wat gaat de toekomst brengen? Een gesprek met Marlies Stappers, directeur van impunitywatch.org.

Foto: Impunity Watch

MARLIES STAPPERS

Enkele historische feiten: Vanaf 2000 v.C. is er sprake van een Maya-cultuur. Dat volk is waarschijnlijk in het westen van Guatemala ontstaan. Na de inval van *conquistadores* omstreeks 1518 volgde een Spaanse overheersing, waarbij de inheemse Mayabevolking continu werd achtergesteld. Na het vertrek van Spanje nam een elite van grootgrondbezitters van Spaanse afstamming de macht in het land over, en regeerde tot 1944 met harde hand. Na een korte democratische periode nam in 1954 kolonel Armas (met militaire steun van de VS, uit angst voor het communisme) de macht over. Zo werd de kiem gelegd voor dertig jaar militaire dictatuur (1960-1996). Onderdrukte sociale bewegingen en oppositie vormden allengs guerrillagroepen, die bloedig werden vervolgd. Het geweld bereikte zijn hoogtepunt begin jaren '80, achtereenvolgens onder het bewind van de generaals Garcia, Montt en Victores. Honderdduizenden burgers vluchtten naar Mexico of raakten ontheemd. In de Maya-binnenlanden voerde het leger een politiek van verschroeide aarde.

> *"Desondanks zijn er de afgelopen jaren toch hoopvolle processen in gang gezet"*

Door internationale druk startte vredesonderhandelingen tussen de regering en de samenwerkende guerrillagroepen (URNG). De vrede werden getekend in 1996. Dit resulteerde in een akkoord in 1999 over de naleving van mensenrechten voor alle burgers, terugkeer van vluchtelingen en de instelling van een waarheidscommissie. Toch bleef Guatemala lijden onder een cultuur van straffeloosheid, waarbij duistere machtsgroepen uit het verleden en georganiseerde misdaad de overheid in een wurgreep houden. Om die reden werd in 2006 door de VN de Internationale Commissie tegen de Straffeloosheid in Guatemala (CICIG) ingesteld. De CICIG onderzoekt infiltratie en corruptie binnen de overheid en draagt samen met Justitie bij aan de strafrechtelijke vervolging van misdadigers uit het verleden. Deze commissie zal tot 2017 aanblijven.

STRAFFELOOSHEID

Al jong was Stappers gefascineerd door andere culturen. Na haar studie wilde ze graag werken in Midden Amerika. Zij koos voor Guatemala, waarbij de Maya-cultuur in combinatie met het tragische verleden van het land doorslaggevend was. Zelf noemt ze deze keus een roeping. Ze zette zich in tegen onrecht en na de burgeroorlog hielp ze mee als internationaal waarnemer en bij de terugkeer van vluchtelingen. Ook deed Stappers onderzoek voor de VN-waarheidscommissie waarvoor ze lange tochten door de binnenlanden maakte om getuigenissen op te tekenen. Bij haar terugkomst in Nederland zette zij de organisatie 'Impunity Watch' (IW) op, waarvan zij nu de directeur is. IW is een internationale organisatie die zich bezighoudt met onderzoek en beleidsbeïnvloeding in verschillende landen en daar ook als waakhond tegen straffeloosheid opereert.

"Het straffen van daders is bijna altijd van groot belang voor slachtoffers," antwoordt Stappers op mijn vraag over de verzoenende werking van tribunalen. "Tribunalen werken helend, slachtoffers worden erkend en krijgen hun waardigheid terug. Strafrechtelijke vervolging alleen is natuurlijk niet genoeg, waarheidsvinding, publieke herdenking en dialoog zijn essentieel. Met name Maya-slachtoffers die recht zoeken in het nog altijd racistische Guatemala, betalen een hoge prijs. De misdadigers van toen hebben nog steeds veel macht en controleren in belangrijke mate de media. In de media worden slachtoffers en mensenrechtenorganisaties gestigmatiseerd en weggezet als criminelen of terroristen. Ook intimideren zij slachtoffers en de rechterlijke macht."

EXTREME ARMOEDE

Als voorbeeld noemt Stappers de nu al internationaal historische rechtszaak die op 1 februari begon over (seks-)slavernij in het dorp Sepur Zarco. In dit dorp was in 1980 een militair 'washuis' ingericht, waar vrouwen gedwongen werden zware huishoudelijke arbeid te verrichten voor militairen, en jarenlang stelselmatig verkracht, mishandeld en vernederd werden. Deze slachtoffers leven in een situatie van extreme armoede en uitsluiting en hebben nooit toegang gehad tot enige vorm van onderwijs. Ze worden stelselmatig gestigmatiseerd wegens deze ervaringen. Sinds ze zich organiseerden voor een rechtsgang worden ze geconfronteerd met intimidatie en bedreigingen. Desondanks zijn deze achttien vrouwen overtuigd van het belang van hun strijd voor gerechtigheid en hun bijdrage aan bewustwording rondom geweld tegen vrouwen. Verkrachting en geweld tegen vrouwen werden immers structureel ingezet als oorlogswapen. In de machocultuur van Guatemala is dit altijd als normaal en onbelangrijk beschouwd. Guatemala behoort tot de landen met het

moedige vrouwen

meest extreme geweld tegen vrouwen ('feminicidio' ofwel vrouwenmoord). "Het feit dat deze achttien vrouwen ondanks bedreigingen in hun eigen taal durven getuigen is ongelofelijk moedig," vindt Stappers.

Structurele verbeteringen zoals politieke en sociale rechtvaardigheid voor de bevolking verwacht Stappers niet op korte termijn. "De corruptie, de macht van oude elites, het racisme en daarbij tegenwoordig de invloed van georganiseerde misdaad en drugskartels in de binnenlanden, zorgen ervoor dat de Maya's kwetsbaar en arm zijn. Ook worden deze gemeenschappen tegenwoordig bedreigd door de winning van energiebronnen (mijnbouw, stuwmeren) die raken aan hun grondgebied. De nieuwe economie is vooral een zaak van de elites en transnationale bedrijven. Er zijn vaak gewelddadige acties tegen de protesten van de bewoners."

Desondanks concludeert Stappers dat er de afgelopen jaren toch hoopvolle processen in gang zijn gezet. Het CICIG brengt de boodschap aan machtsgroepen dat niemand boven de wet staat. Ook geeft het de bevolking hoop dat verandering mogelijk is. Stappers noemt ook de moedige hoofdaanklager Paz y Paz , die het in 2013 voor elkaar kreeg om oud president en dictator Montt voor te leiden. Het hof veroordeelde hem tot 80 jaar cel voor misdaden tegen de menselijkheid en genocide. Helaas werd de uitspraak onder druk van de elite ongedaan gemaakt en werd Paz y Paz gedwongen haar functie voortijdig neer te leggen en het land te verlaten. Haar strijd is te zien in de documentaire "Burden of Peace".

Foto: Jorge Orozco

RECHTS RIGOBERTA MENCHU MET LINKS VAN HAAR VN RAPPORTEURS. TRIBUNAL DE ALTO IMPACTO, GUATEMALA STAD. (FEBRUARI 2016)

RECENTE VERKIEZINGEN

De gang van zaken bij de recente verkiezingen verklaart Stappers als volgt: "Sinds de CICIG een aantal politici arresteerde ontstond er een ongekende sfeer in Guatemala. De mensen gingen collectief de straat op en voerden maandenlang massale protesten om het aftreden van de president en de regering te eisen. Daarnaast eisten de demonstranten dat de verkiezingen zouden worden uitgesteld om een eerlijker verkiezingssysteem in te stellen. Door zware druk van de internationale gemeenschap, met name de VS, werden de verkiezingen toch doorgezet. De overwinning van nieuwkomer Morales, die geen enkele politieke ervaring heeft, is enerzijds het gevolg van de proteststem van de bevolking. Die koos voor iemand die geheel los staat van de oude corrupte politieke cultuur en van de militairen die een actieve rol speelden in het verleden." Morales was bekend als TV-komiek.

Stappers verwacht niet veel van de nieuwe president. "Vooraf was al duidelijk wie hij in zijn regering zou benoemen. Hieronder waren ook harde lijn militairen, die in verband worden gebracht met machtige netwerken van georganiseerde misdaad die in het land actief zijn. In Guatemala hebben de VS tot op de dag van vandaag een bepalende vinger in de pap. De drugshandel in de achtertuin van de VS is een grote zorg voor de VS. Dat heeft er belangrijk toe bijgedragen dat de VS een van de grootste supporters is van de CICIG. Maar ook de illegale immigratie van grote stromen mensen uit Midden Amerika is een hoofdpijndossier. De VS wil in Guatemala afrekenen met de georganiseerde misdaad en wil bijdragen aan het opbouwen van een minimale rechtsorde, een positieve ontwikkeling. Op andere dossiers, die raken aan handel en exploitatie van natuurlijke grondstoffen is de rol van de VS minder positief. De VS ondersteunt een neoliberaal economisch beleid en stelt vooral haar eigen handelsbelang veilig. Zij zal alles in het werk stellen om de nieuwe president onder controle te houden. Morales staat aan de ene kant onder druk van de VS en de andere kant van de harde lijn militairen. Misschien verandert er iets over vier jaar?"

"Alles gaat heel langzaam," zegt Stappers. "Er heerst een gelatenheid, Maar ik ben ervan overtuigd dat bij de eerste 'fout' van deze regering, de bevolking zich weer, en nu veel sneller, zal laten horen. Het goede nieuws is dat de nieuwe generatie jongeren, goed opgeleid en afkomstig uit de middenklasse, krachtig en hoopvol zijn."

Anke Polak

Bronnen:

Wikipedia, MO.be, nobelwomensinitiative.org

Mannelijke slachtoffers van seksueel geweld

In tijden van conflict wordt seksueel geweld structureel ingezet als wapen. Jaarlijks worden miljoenen mensen slachtoffer van deze brute vorm van geweld. Al jaren wordt er op politiek niveau campagne gevoerd om aandacht te vragen voor het leed van vrouwen en kinderen in conflictgebieden en worden er miljoenen opgehaald om deze meest kwetsbare groep van de juiste hulp te voorzien. Als het om seksueel geweld gaat blijft echter één fenomeen wereldwijd onbesproken: seksueel geweld tegen mannen. Het wordt vaak ontkend door zowel de dader als het slachtoffer en overheden en NGO's erkennen nauwelijks het bestaan.

Tijdens oorlogen en conflicten wordt seksueel geweld vaak ingezet als machtswapen om de vijand te vernederen, traumatiseren en het stilzwijgen op te leggen. Om dezelfde redenen dat strijders vrouwen en meisjes verkrachten in tijden van conflict, doen zij dit ook bij mannen en jongens. Uit een onderzoek van de World Health Organization (2002), uitgevoerd in Peru en Tanzania, blijkt dat respectievelijk 20% en 13,4% van alle mannen slachtoffer is geworden van een vorm van seksueel geweld. Zelden wordt deze groep mannelijke slachtoffers erkend, wordt er onderzoek naar gedaan of wordt er gepaste hulp geboden. Slechts in enkele zeldzame gevallen kwam het voorbij in het nieuws. De schokkende foto's waarop te zien is hoe Irakese mannen seksueel mishandeld en vernederd worden in de Abu Ghraib gevangenis, is waarschijnlijk een van de bekendste voorbeelden. Toch zijn er nog duizenden andere gevallen wereldwijd.

In 2014 hoorde ik voor het eerst de verhalen van mannen die tijdens de oorlog in Oeganda op brute wijze verkracht en seksueel mishandeld zijn. Ik werkte op dat moment voor Refugee Law Project (RLP), een organisatie die vluchtelingen helpt bij het verwerken van hun oorlogstrauma's. RLP is een van de weinige organisaties wereldwijd die mannelijke slachtoffers van seksueel geweld erkent en ze psychologische en medische hulp aanbiedt. De verhalen die ik te horen kreeg van mijn collega's waren aangrijpend. Mannen worden niet alleen ver-

kracht, maar ook gedwongen om met hun geslachtsdelen boven vuur te hangen, rijen soldaten oraal te bevredigen en worden gepenetreerd met schroevendraaiers en stokken. Ondanks de ernst en omvang van seksueel geweld tegen mannen, zijn de politiek en niet-gouvernementele organisaties (NGO's) niet bereid om dit probleem te erkennen en/of niet in staat om het aan te pakken.

OORVERDOVENDE STILTE

Twee belangrijke factoren dragen bij aan de stilte rondom het onderwerp. Allereerst speelt schaamte en angst bij de slachtoffers een grote rol. Om een voorbeeld te noemen: In Oeganda sprak ik met overlevenden die de reële angst voelden om gearresteerd te worden door de politie omdat het seksuele geweld van man tot man gezien wordt als een uiting van homoseksualiteit. In Oeganda, en 37 andere Afrikaanse landen, wordt homoseksualiteit als een misdaad gezien en lopen mannelijke slachtoffers het risico om als dader in plaats van slachtoffer gezien te worden.

De tweede factor die de stilte in stand houdt is de verzwijging en in sommige gevallen systematische ontkenning van het fenomeen door overheden en internationale NGO's. Uit een onderzoek van Lara Stemple, genaamd Male Rape and Human Rights (2009), blijkt dat 4.076 NGO's zich wereldwijd bezig houden met verkrachting in tijden van oorlog en andere vormen van politiek seksueel geweld. Van al deze NGO's benoemt slechts 3% de ervaringen van mannen, doorgaans terloops.

Dr. Chris Dolan, directeur van RLP in Oeganda, is niet verrast door deze resultaten. "De organisaties die werken met slachtoffers van seksueel en gender-gerelateerd geweld praten simpelweg niet over mannelijke slachtoffers," zegt Dr. Chris Dolan. "In zeldzame gevallen wordt het benoemd als voetnoot onderaan een rapport, maar er zijn geen gegevens en er is geen discussie." Dolan geeft aan dat het fenomeen door veel NGO's systematisch verzwegen wordt, omdat het erkennen van mannelijke slachtoffers hun simpele 'mannen zijn slecht, vrouwen zijn goed'-model aantast. Hij wijst op een VN-rapport dat opgesteld is naar aanleiding van een conferentie over seksueel geweld in Oost-Afrika. "De mensen achter het rapport hebben erop aangedrongen dat de definitie van verkrachting beperkt werd tot vrouwen," geeft Dr. Dolan aan.

Als één van de weinige organisaties die mannelijke slachtoffers van seksueel geweld helpt ervaart RLP vaak tegenwerking van zowel de Oegandese overheid als internationale NGO's. Zo werd de organisatie op 14 maart 2014 voor bijna een jaar geschorst door de Oegandese overheid en moesten zij al hun werkzaamheden met vluchtelingen stil leggen, omdat de geboden hulp aan mannelijke slachtoffers gezien werd als het promoten van homoseksualiteit. Ook heeft RLP ooit de financiering van een donor terug moeten storten, omdat de donor erop stond dat alle bevindingen met betrekking tot mannelijke slachtoffers uit het onderzoek verwijderd zouden worden. Ook beschrijft hij een situatie van een slachtoffer die er bijzonder slecht aan toe was en aanklopte bij UNHCR, de vluchtelingenorganisatie van de VN. Zij vertelden hem: "We hebben een programma voor kwetsbare vrouwen, maar niet voor mannen en kunnen helaas niks voor je doen."

EENZIJDIGE HULPVERLENING

Talloze internationale NGO's zijn uitgerust, getraind en klaar om vrouwen te helpen en sturen mannen en jongens die als slachtoffer aankloppen weg. Ook de lokale autoriteiten, als artsen en de politie, zijn vaak niet in staat om mannen als slachtoffers van seksueel geweld te behandelen. Artsen en hulpverleners zijn niet opgeleid om de lichamelijke klachten te herkennen en te behandelen en zijn niet in staat om psychologische hulp te bieden. Een man die uiteindelijk door RLP geholpen werd vertelde aan zijn arts dat hij vier keer verkracht was, daardoor gewond en depressief raakte en dat zijn vrouw dreigde om hem te verlaten. De reactie van de arts: hij gaf hem een paracetamol. De eenzijdige hulpverlening lijdt tot scheve verhoudingen en verwaarloost niet alleen mannen en jongens, maar schaadt ook vrouwen en meisjes doordat het een standpunt versterkt dat 'vrouwelijk' gelijk stelt aan 'slachtoffer', waardoor het ons vermogen belemmert om vrouwen als sterk en bevoegd te zien. Op dezelfde manier creëert de stilte rondom mannelijke slachtoffers ongezonde verwachtingen van mannen en hun veronderstelde onkwetsbaarheid. "Een deel van het activisme rond de rechten van vrouwen is erop gericht om te bewijzen dat vrouwen net zo goed zijn als mannen. Maar de andere kant is dat je moet kijken naar het feit dat mannen zwak en kwetsbaar kunnen zijn," zegt Dr. Dolan. "In patriarchale samenlevingen, die we in veel ontwikkelingslanden aantreffen, zijn rolpatronen voor mannen en vrouwen strikt omschreven." "Het is niet toegestaan voor Afrikaanse mannen om kwetsbaar te zijn," zegt Salome Atim, gender-medewerker bij RLP. "Je moet mannelijk en sterk zijn en mag nooit huilen. Een man is een leider en moet voor de hele familie zorgen. Als een man faalt in het behalen van deze standaarden denkt de omgeving al gauw dat er iets niet klopt." Dergelijke hyper-mannelijke idealen bevorderen agressief gedrag bij mannen, waardoor het ook een gevaar vormt voor de vrouwen met wie zij hun leven delen.

Zulke sekse-specifieke stereotypen verstoren de reactie van de internationale gemeenschap. Veel vrouwen die in tijden van oorlog verkracht zijn, hebben ook andere niet-seksuele trauma's opgelopen. Door deze vrouwen te behandelen als slachtoffers van seksueel geweld, wordt de aandacht voor de andere trauma's tot een minimum beperkt. Omgekeerd geldt dit ook voor mannen. Wanneer mannen slachtoffer zijn geworden van seksueel geweld, maar behandeld worden als slachtoffers van mishandeling of foltering, negeren we de seksuele component van hun lijden. En dat terwijl de seksuele component juist zoveel impact heeft. Door schaamte bij de slachtoffers en gebrek aan erkenning en begeleiding, lopen veel mannen jarenlang met hun verwondingen rond. Eén van mijn collega's bij RLP werd in de tijd dat ik daar was, 20 jaar na de verkrachting, pas geopereerd aan zijn anale verwondingen. Al die tijd kon hij alleen maar zacht voedsel eten en verloor hij bloed bij elke stap die hij zette.

Dr. Dolan eindigt het interview met een duidelijk statement. "Zolang wij als hulpverleners geen gepaste hulp bieden aan mannelijke slachtoffers van seksueel geweld zijn wij medeplichtig aan het schenden van hun mensenrechten en ondermijnen wij het humanitaire imperatief waarin van ons verwacht wordt dat wij ieder mens in nood helpen, ongeacht of het een vrouw, meisje, jongen of man is."

Resy Vermeltfoort

Male Rape and Human Rights:
tinyurl.com/lstemple
RLP: http://refugeelawproject.org/

COLUMN FEDDEMA

Terreur vanuit monotheïsme?

Kamerlid Ahmed Marcouch kreeg het kabinet mee voor extra "In de gaten houden van salafisten," die hij "een voorportaal voor jihadisten" noemt. Salafisme bepleit geen geweld maar wel een islamstaat, waardoor nu de dynamiek van het schoolplein is: "Hoe streng ben jij in de leer?" Dat laatste lijkt eigen aan monotheïsme met immers een sterk waarheidsidee en beroep op Godsopenbaring, waardoor deze meer geweld uitlokt dan de meer op spiritualiteit gerichte Aziatische religies met een zwakke waarheidsclaim. Gerrit Maneschijn stelt dat in Religie en haat, waarin hij naast beschrijvingen van joods terrorisme ook haat- en geweldsteksten in Bijbel en Koran naast elkaar zet. Hans Achterhuis vindt daarom, dat de media de religieuze dimensie van het IS-terrorisme niet moeten ontkennen. Mee eens, ook al heeft het Westen dit extremisme, onder meer door haar vele militaire interventies in die regio, over zichzelf afgeroepen. Eens met Achterhuis, als het Westen dan ook stil staat bij de eigen religie en inziet dat geopenbaarde geboden als het Gij zult niet doden toen alleen golden voor de ingroup en niet jegens de outgroup met een ander waarheidsclaim. Als bij de oorlog in Ulster tussen katholieken en protestanten speelt nu ook 'bevrijdingsstrijd' i.c. Arabische lente mee. Dat we als mensheid gingen spreken van terrorisme en de strijd ertegen, is iets van 100 jaar terug. Zo voeren we WO I terug op terreur namelijk het doodschieten van een Oostenrijkse kroonprins. Maar het was juist de wraak op de terrorist of zijn groep, die tot de grote oorlog leidde. We weten hoe dan ook nog steeds niet hoe te reageren op terrorisme. We voeden het veeleer vaak. Net als de R.A.F. voorheen ooit deed of wilde, schept het IS-jihadisme, – beiden vanuit een semi-religieuze zuiverheidsperceptie – chaos en angst bij ons. Ook wil IS liever dat we met grondtroepen hen bevechten. Dat zou hen energie geven, ja, kracht en eenheid. Als we van hen af willen, lijkt effectief isoleren een betere strategie. Ook omdat fanatieke groepen, overgelaten aan zichzelf, uiteindelijk ten onder gaan aan onderling geweld. Historie toont, als derden zich er niet mee bemoeien, een evolutie van: 1) het komt op, 2) het consolideert, 3) het leidt tot vreselijke terreur en 4) het zakt in. Westerse bommen, nu ook helaas van NL, vertragen, los van het nu door Rusland veroorzaakte drama in Aleppo jegens 'gewone' rebellen, die evolutie slechts.

Hans Feddema

Wapenhandel voor beginners, deel 4

Onderzoek

Onderzoek naar wapenhandel kent verschillende invalshoeken. De centrale vraag is: Wie verdient er aan en hoe ondersteunt het de bestaande machtsstructuren? Daarnaast kun je bijvoorbeeld kijken hoe de export past in de nationale economie en in de buitenlandse politiek. Wat is het beleid van individuele wapenbedrijven? Is er verband tussen wapenhandel en corruptie?

Globale wapenexportcijfers worden maar door een paar organisaties verzameld. Twee zijn Amerikaanse overheidsinstellingen (CRS en ACDA). De meest gebruikte zijn die van het Stockholmse vredesonderzoeksinstituut SIPRI. Voor Europa zijn de cijfers van de Europese Unie het meest bruikbaar. Je kunt al die cijfers vergelijken, duiden, hergroeperen en trends constateren.

WAPENLEVERANTIES

Je kunt ook zoeken naar concrete wapenleveranties en beoordelen hoe deze passen binnen morele of internationale normen. Uitgangspunt kan daarbij zware onderdrukking zijn, of wapenleveranties naar een bepaald land waar oorlog is, of het onderzoek naar een type wapens, zoals gebeurde met landmijnen, clusterwapens e.d. Het onderzoek kan wereldwijd zijn of bijvoorbeeld gericht op Nederland.

Achteraf, soms zelfs meer dan twee jaar later, publiceert de overheid maandoverzichten van de afgegeven vergunningen. Ze zijn het waard om door te spitten. Onderdelen voor Pars pantservoertuigen in april 2014 naar Turkije? Google het voertuig. Wie heeft het gemaakt? Combineer deze informatie met politieke ontwikkelingen. Hoe zit het met de mensenrechten in Turkije? Pantservoertuigen worden toch ingezet?

De Nederlandse wapenhandel is te verdelen in drie groepen: de handel door de overheid van wapens afgestoten door het Nederlandse leger; de handel in maritieme systemen en (kleine) oorlogsschepen en de handel in onderdelen voor vrijwel alle typen conventionele wapensystemen. De overheidsexporten worden gepubliceerd. Die kun je tegen het licht houden. Googelen naar F-16's en Jordanië brengt je op het conflict in Syrië en Irak, maar ook verder weg naar de door Saoedi-Arabië geleide oorlog in Jemen.

Marinesystemen en oorlogsschepen zijn vaak grote aankopen voor landen en zijn daarom vaak van te voren bekend. Voldoet zo'n levering niet aan bepaalde normen dan kan je stampei maken. Want dat is toch de uitdaging. Iets vinden, beoordelen en effectief aan de orde stellen in pers en politiek. Maar anderzijds is ongewenste inzet juist bij maritieme leveringen moeilijk hard te maken. Zo kan Duitsland Israël onderzeeërs leveren waarvan analisten stellen dat ze kunnen worden uitgerust met kernraketten.

Onderzoek is van belang om je argumenten sterker te maken. Het geeft je nieuwe invalshoeken. Het moeilijkste blijft: hoe weeg en breng ik mijn informatie. Zelfs als je alle onderzoek rond hebt, dan nog blijkt het vaak aan dovemansoren gericht. Gewoon doorgaan, omdat het soms ook wel lukt.

Martin Broek

VredesNieuws

Wilt u het nieuws van en voor de vredesbeweging sneller en uitgebreider? Abonneer u dan gratis op onze e-mailnieuwsbrief VredesNieuws via: www.vredesbeweging.nl/nieuws/aanmelden.php

VredesMagazine in gesprek met activistische non Megan Rice

“Ik wil bewustzijn creëren over het kwaad van nucleaire wapens”

Foto: Selma van Oostwaard/PAX

Op 28 juli 2012 drong de dan 82-jarige non Megan Rice samen met twee medeactivisten van de Ploegscharenbeweging het nucleaire complex Y12 binnen. Uit protest tegen de kernwapens schilderden ze anti-oorlogsleuzen op de muur van de immense uranium bunker en besprenkelden die met bloed. In het complex, gelegen in Oak Ridge Tennessee, ligt 400 ton verrijkt uranium voor 10.000 kernkoppen. Het complex stond bekend als een van de best beveiligde plekken in de Verenigde Staten. De zaak bracht de Amerikaanse overheid in grote verlegenheid. Na haar arrestatie verbleef Rice drie jaar in detentiecentra. Sinds haar vrijlating op 16 mei 2015 zet Rice haar strijd tegen nucleaire bewapening voort. Ze bezoekt Catholic Worker groepen in Europa om hen te waarschuwen voor de op hand zijnde modernisering van het nucleaire arsenaal. VredesMagazine spreekt met Rice tijdens haar bezoek aan Amsterdam.[1]

MEGAN RICE VERTELT OVER HET HOE EN WAAROM VAN HAAR ACTIES

De actie in het Y12 complex is in de VS groot nieuws geweest. Wat is er die bewuste nacht gebeurd?

“Midden in de nacht drong ik samen met Michael Walli en Gregory Boertje-Obed het Y12 terrein binnen. Tijdens onze tocht knipten we in drie omheiningen een opening, en liepen een paar uren onontdekt door het streng beveiligde terrein naar het nucleaire complex. Doel van de actie was: verander deze nucleaire industrie nu! In een levensbevorderende industrie in plaats van een dodelijke industrie. Achteraf bleek de bewaking heel slecht. Camera’s werkten niet en eerdere gaten in de omheining waren niet gedicht. De bewegingssensoren werkten wel, maar daar werd niet alert op gereageerd.

Aanvankelijk werden we aangeklaagd voor het betreden van verboden terrein en het toebrengen van schade aan een overheidsgebouw. De aanklager wilde in onderhandeling treden, maar dat hebben we geweigerd. Toen werd de aanklacht verzwaard naar *sabotage*, een veel zwaardere en meer politieke aanklacht. Onze verdediging was er op gericht om aan te tonen dat niet wij, maar de omheiningen onwettig zijn, omdat het hele nucleaire project crimineel is. Het is in strijd met het internationale recht, in het bijzonder het Non-Proliferatie Verdrag dat de VS heeft ondertekend.”

In beroep oordeelde de rechter dat de aanklacht voor sabotage niet gegrond was, dus bleven alleen de lichtere aanklachten overeind. Op 16 mei 2015 werden Rice, Walli en Boertje-Obed vrijgelaten. De zaak is breed uitgemeten in de Amerikaanse media. Meerdere topambtenaren – verantwoordelijk voor de beveiliging van nucleaire installaties – moesten aftreden.

Rice, Walli en Boertje-Obed maken deel uit van de Ploegscharenbeweging. Deze beweging heeft sterke banden met Catholic Worker-gemeenschappen in de VS. De beweging haalt haar inspiratie uit de Bijbel. In een passage verkondigt de profeet Jesaja dat de wereldvrede uiteindelijk zal komen: ‘Dan smeden zij hun zwaarden om tot ploegscharen en hun speren tot snoeimessen.’ Ploegschaaractivisten plegen actief verzet tegen nucleaire wapens. Geweld tegen mensen is niet toegestaan. Hun voornaamste methode bestaat uit *line-crossings* – het (onbevoegd) betreden van militaire terreinen. Met eenvoudig gereedschap zoals hamers proberen zij oorlogswapens en militaire

systemen onklaar te maken en symbolisch om te smeden. Het gebruik van mensenbloed bij hun acties symboliseert de vele doden als gevolg van de wapenindustrie.

Wat is de achtergrond van de Catholic Worker Movement (CWM)?

"De beweging is in 1933 opgericht in de Verenigde Staten door Dorothy Day en Peter Maurin, tijdens de Grote Depressie. Verspreid over het land zijn er in de VS ongeveer 200 Catholic Worker gemeenschappen actief. In Europa is de beweging minder bekend, maar er zijn kleine gemeenschappen in Amsterdam en een aantal andere Europese landen. Daarnaast bijvoorbeeld ook in Australië, Mexico en Guatemala."

In hoeverre is de Ploegscharenbeweging verbonden aan de Catholic Worker Movement?

"Vanaf de eerste actie in 1980 is de Ploegscharenbeweging sterk verbonden aan de CWM. Oprichters Philip en Daniel Berrigan begonnen hun acties vanuit een vredesgemeenschap, een Catholic Worker gemeenschap. Volgens Dorothy Day werd armoede in belangrijke mate veroorzaakt door oorlog. De CWM bood de mogelijkheid om tegen armoede en voor rechtvaardigheid te werken. De Ploegscharenbeweging is altijd een pacifistische, geweldloze organisatie geweest. Het was logisch om beide te combineren, om op geweldloze wijze onrechtvaardigheid te bestrijden. Ik ken geen enkele ploegschaaractie die niet gelinkt is aan de CWM."

Is er sprake van een internationale ploegschaarbeweging?

"Verschillende vrienden uit Europa, ook uit Australië en Nieuw-Zeeland, zijn naar de VS gekomen voor inspiratie. Wat ze leerden van de ploegscharenbeweging, namen ze mee terug naar Europa. Een voorbeeld is Susan Clarkson. Zij leefde een tijdje aan de oostkust, ging terug naar Engeland, en zei: 'Wij hebben ook nucleaire wapens in het Verenigd Koninkrijk, dat is afschuwelijk, laten we proberen er iets aan te doen!' Dat is de manier waarop de ideeën van de ploegschaarbeweging worden verspreid. Met name in de jaren '80 gebeurde dat veel.

De eerste Europese ploegschaaractie vond plaats in december 1983, als protest tegen de plaatsing van nieuwe kernraketten. Dat was ook de eerste keer dat er transnationale samenwerking plaatsvond. Vanuit het besef dat het nucleaire probleem niet stopt bij de oceaan. Dat luidde het begin in van meerdere ploegschaaracties in Europa: in Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Zweden."

Hoe ben je betrokken geraakt bij de CWM?

"Voor mij was het een 'accident of birth': het werd me van huis uit meegegeven. Ik ben geboren in 1930. Mijn ouders waren bevriend met Dorothy Day en Peter Maurin. Ik weet niet beter dan dat mijn ouders *Catholic Worker* bijeenkomsten bezochten, en streden tegen sociale ongelijkheid."

Foto: Transform Now Ploughshares

VAN LINKS NAAR RECHTS: MICHAEL WALLI, MEGAN RICE EN GERD BOERTJE-OBED VOOR DE RECHTSZAAL NA HUN VRIJLATING. KNOXVILLE, 15 MEI, 2015

Na de middelbare school sluit Megan zich als 17-jarige aan bij de 'Sisters of the Holy Child'.

"De zusters die ons les gaven, richtten ook scholen op in Nigeria en Ghana. Ik trad toe tot de zusterorde, met name omdat ik naar Afrika wilde gaan. Ik voelde dat ik daar van betekenis kon zijn. Het duurde uiteindelijk twaalf jaar voor ik naar Afrika werd uitgezonden. De zusters vonden het belangrijk dat we eerst een kwalificatie behaalden. Ik studeerde biologie, en ik kreeg de opdracht om mij te specialiseren in 'radiation biology' (red: stralingsbiologie). Ik ging werken met tritium, een zeer giftige radioactieve isotoop van waterstof. Het was een soort 'pre cancer' onderzoeksproject, naar celdeling en radioactiviteit. Vijf jaar lang leerde ik hoe ik moest omgaan met radioactief materiaal."

Is deze studie van invloed geweest op je betrokkenheid bij het antinucleair activisme?

"Absoluut. Mijn studie, en mijn persoonlijke omstandigheden, hoe ik ben opgegroeid. In het appartement (red: in New York) naast ons woonde een man – hij was een biologisch natuurkundige. Hij was betrokken bij het Manhattan Project[2]. Hij kon zijn eigen vrouw en dochter niet vertellen waar hij mee bezig was! Ik had ook een oom, die bij de marine zat. Mijn moeder was opgelucht dat hij niet mee hoefde te doen aan de invasie van Japan. Maar net na de bom, in 1945, werd hij alsnog naar Nagasaki uitgezonden. Mijn oom raakte getraumatiseerd door wat hij in Nagasaki zag. Vier maanden nam hij de totale verwoesting in zich op en er was niets wat hij kon doen.

"Als ik op verlof was in de VS, in de jaren'70, '80 en '90, sprak ik uitgebreid met mijn oom. Dan vertelde hij mij het echte verhaal over Nagasaki en Hiroshima. Zo werd mijn bewustzijn over de verwoesting die had plaatsgevonden gevoed. Na zijn terugkomst heeft mijn oom zich tot het einde ingezet voor de 'Atomic veterans'[3] en de War Resister's League. Hij werd een voorvechter van vrede.

"Het is een leugen dat de Tweede Wereldoorlog beëindigd werd door het laten

vallen van de atoombom. Al in september 1944 vonden er in het geheim onderhandelingen plaats tussen Japan en de Verenigde Staten. In werkelijkheid ging het erom de kernwapenindustrie winstgevend te maken. J Robert Oppenheimer[4] vertelde in een interview dat de Amerikaanse overheid vanaf het begin wist dat het een *gold rush* zou zijn. De industrie kreeg onbeperkte financiering om de wapens te produceren. De laatste zeven decennia is er 10 biljoen dollar (red: 10.000 miljard) in omgegaan. Wat we allemaal niet hadden kunnen doen met dit geld! In het geheim wordt er winst gemaakt met het voeren van oorlog – dat is waar het om draait."

Rice verblijft vanaf 1962 vier decennia in Nigeria en Ghana. Ze geeft les in scheikunde, wiskunde, godsdienst en biologie. Om de paar jaar gaat ze met verlof naar de VS. Samen met haar moeder gaat ze regelmatig naar acties bij het nucleaire testgebied in de Nevada woestijn. In 2003 keert ze om gezondheidsredenen definitief terug naar de Verenigde Staten.

"Binnen onze orde mag je – als je op leeftijd bent – je inzetten voor iets waar je sterke betrokkenheid bij voelt. Ik vertelde dat ik niet gelukkig kon zijn in de VS, tenzij ik de antinucleaire beweging kon ondersteunen. Ik wilde bewustzijn creëren over het kwaad van nucleaire wapens. De zusters vonden het goed."

In hoeverre was je betrokken bij de Nevada Desert Experience (NDE)?

"De *Nevada Desert Experience* (NDE) was een project van de Franciscaanse orde in Californië, met een gemeenschap in Las Vegas. De beweging begon haar activiteiten in 1982. Het doel was om mensen naar de woestijn te brengen, dichtbij de plek waar tot eind 1992 de kernbommen tot explosie werden gebracht. Frits ter Kuile, die nu in de Amsterdamse Catholic Worker gemeenschap woont, heeft in 1992 een vredesmars dwars door de VS naar de *test site* helpen organiseren. De meest gebombardeerde plek op aarde is de Nevada woestijn! Op die plek zijn 1.000 atoombommen tot ontploffing gebracht. Vijftig jaar lang nucleaire explosies boven en onder de grond. Alleen maar om meer winst te maken voor de industrie."

Je nam ook deel aan acties tegen School of Americas (SOA)[5].

"Bij dit militaire opleidingsinstituut werd onderwezen in marteltechnieken, om informatie uit mensen te krijgen. Dat paste in de strategie om Latijns-Amerika na de Tweede Wereldoorlog onder controle te houden. Officieren van de meest dictatoriale regimes van Latijns-Amerika werden er getraind. Wij protesteerden tegen het gebruik van martelmethodes. De protestbeweging werd ieder jaar groter. Samen met 25 andere activisten werd ik in 1998 gearresteerd. Ik bracht zes maanden door in een federale gevangenis. In 2010 nam ik opnieuw deel aan de protesten."

Op wat voor manieren voerden jullie actie?

"*Line-crossings*. Nu staat er een gigantische omheining om het terrein. Maar destijds was het niet meer dan een lijn op de weg. Als je over die lijn heen ging, werd je gearresteerd. Wij liepen in een plechtige begrafenisstoet. Zo symboliseerden wij de doden, de moorden die hadden plaatsgevonden. Ook dit jaar vond er een protest plaats."

Ik heb gelezen dat je deze acties niet onwettig vindt, omdat je het systeem zelf crimineel vindt.

"Nee, deze acties zijn niet crimineel! De marteltraining en het leger van de VS zijn crimineel. Het ontwikkelen en testen van nucleaire wapens is crimineel. Wij klagen de overheid aan voor hun misdaden – dat is onze verplichting. Ieder mens heeft de plicht om misdaden aan te kaarten en zich er tegen te verzetten.

Mijn eigen zusterorde was ook niet blij met mijn deelname aan de acties. Maar ze hebben me de vrijheid gegeven om mijn verzet tegen nucleaire wapens vorm te geven. Toen ik de 'Transform Now Plowshares!' actie (red: inbraak in het nucleaire complex Y12) voorbereidde, moesten we dat heel voorzichtig doen. Er waren mensen die het verschrikkelijk vonden dat we gaten in hekken knipten en andermans eigendom kapot maakten. Maar wij beschouwen de hekken als onwettig, ze maken deel uit van een groot kwaad."

Vind je dat deze methode van actievoeren effectief is?

"Het is noodzakelijk. Niemand kan de effectiviteit beoordelen, dat is buiten onze invloed, we doen wat we moeten doen."

De anti-kernwapenbeweging is veel kleiner geworden.

"De kapitalistische elite, de militaire industrie, de mensen die profiteren van oorlog, zij hebben de touwtjes in handen. Zij hebben decennialang doelbewust het publiek misleid, verkeerd onderwezen. De scholen en universiteiten verdienen ook aan deze wapencontracten. In de Amerikaanse geschiedenisboeken leren kinderen niets over kernwapens en dat de VS atoombommen heeft gebruikt.

"Kernbewapening werd altijd neergezet als Koude Oorlog afschrikmiddel tegen de Sovjet-Unie. En de Sovjet-Unie beschouwde het als afschrikmiddel tegen de NAVO en het Westen. Maar dat is een mythe. Kernbewapening is geen afschrikmiddel, het is juist een promotor van nucleaire wapens. Zolang er landen zijn met kernwapens, voelen andere landen de behoefte om ze zelf ook te hebben. Geweld genereert meer geweld. Net zoals geweldloosheid meer geweldloosheid bevordert."

Op de vraag of ze haar huidige bezoek aan Europa kan toelichten, antwoordt Rice: "Dat vind ik moeilijk. Tot nu toe ben ik alleen in Londen, Schotland en Amsterdam geweest. Ik kan wel zeggen dat ik veel openheid en energie voel bij de Catholic Worker groepen die ik bezoek. Mensen willen leren hoe zij zich in kunnen zetten tegen nucleaire wapens en ander onrecht."

Thelanie Vink

[1] Het interview vond plaats op 14 januari 2016. Bij het gesprek was ook Paul Magno aanwezig. Magno is actief binnen de Catholic Worker beweging, en is public relations manager voor Rice.

[2] In het Manhattan Project ontwikkelde de VS tijdens de Tweede Wereldoorlog in het geheim de eerste kernwapens.

[3] *Atomic veterans* zijn Amerikaanse militaire veteranen die tijdens de bezetting van Japan in Hiroshima en Nagasaki tot 1946 zijn blootgesteld aan radioactiviteit als gevolg van de atoombomaanvallen. Ook duizenden oudmedewerkers die betrokken waren bij nucleaire testen in de periode 1945-1962 behoren tot de groep. Bron: Wikipedia, http://tinyurl.com/Atomic-veterans, geraadpleegd op 2 maart 2016.

[4] J. Robert Oppenheimer was een Amerikaanse natuurkundige. Hij verwierf vooral bekendheid als wetenschappelijk directeur van het Manhattan Project.

[5] De naam van het opleidingsinstituut is in 2001 veranderd in Western Hemisphere Institute for Security Cooperation (WHINSEC).

Israël als broedplaats van een

Begin december was de Amerikaans-Israëlische vredes- en mensenrechtenactivist Jeff Halper in Nederland om zijn boek *War against the people – Israel, the Palestinians and Global Pacification* **te presenteren. Het boek is de neerslag van een verkenning die Halper uitvoerde toen hij op het spoor kwam van een antwoord op de vraag die niet alleen hem, maar elke Palestina-activist bezighoudt: "Hoe komt Israël er toch steeds mee weg?"**

Halper is voorzitter van het 'Israeli Committee Against House Demolitions', dat door directe actie, rechtszaken en internationale lobby de vernietiging van Palestijnse woningen door de Israëlische overheid tracht tegen te gaan. In het kader van zijn werk constateerde hij dat vrijwel alle landen ter wereld, ook de grootste vrienden van Israël zoals de VS, de Israëlische bezettingspolitiek veroordelen, en protesteren tegen de bouw van nieuwe nederzettingen en de verdrijving van de Palestijnse bevolking van haar land, maar daar geen politieke, economische of militaire consequenties aan verbinden. Hij stelde zelfs vast dat voormalige 'vijanden' van Israël die zich jarenlang vooral met de Palestijnen identificeerden – zoals India en China, talloze Afrikaanse landen en zelfs landen in de Arabische wereld –, de laatste jaren een gematigder toon jegens Israël aanslaan en hun politieke, economische en militaire samenwerking met het land intensiveren. Waar elk ander land met zo'n lange geschiedenis van structurele mensenrechtenschendingen een paria in de wereldgemeenschap zou zijn geworden, onderhoudt Israël diplomatieke betrekkingen met 157 landen.

> *"Volgens Halper dreigen we uiteindelijk allemaal 'Palestijnen' te worden"*

Een actieve joodse of Israëlische lobby, zoals in de VS, of een collectief schuldgevoel over de Holocaust, zoals in Europa, kan het voorbijgaan aan het lot van de Palestijnen in India, China, Latijns-Amerika en Afrika niet verklaren. Maar wat dan wel?

ENDOKOLONIALISME

Bij nadere bestudering van de diplomatieke relaties concludeerde Halper dat daar bijna altijd een stevige militaire en veiligheidscomponent in is opgenomen. Dat bracht hem op het spoor van zijn antwoord: Israël is er kennelijk in geslaagd zijn militaire en veiligheidspolitieke imago van heldhaftigheid om te zetten in internationaal-politieke invloed. Een toenemend aantal landen wil kennelijk graag een graantje meepikken van de uitgebreide ervaring die Israël op dit terrein heeft.

De verklaring van deze sterk toegenomen belangstelling ligt volgens Harper niet in de politieke situatie in Israël of het Midden-Oosten zelf, maar in een mondiale ontwikkeling. De voor het internationaal kapitalisme noodzakelijke kolonisering van steeds weer nieuwe buitengewesten heeft letterlijk haar grenzen bereikt, en moet plaats maken voor 'endokolonialisme': het vestigen van een koloniaal systeem in gebieden die al tot de kapitalistische wereld behoren. Dat kan de uitbuiting van bevolkingsgroepen in de Derde Wereld betreffen, maar ook van bevolkingsgroepen in de kapitalistische kernlanden, zoals de VS en West-Europa.

Net als in de oude koloniale tijd gaat het er dan om de gebieden waar de bevolking wordt uitgebuit onder de duim te houden. Daarvoor introduceerden de eerste koloniale mogendheden, Spanje en Portugal, het begrip 'pacificeren', een woord dat wij nog kennen van de zogenoemde 'politionele acties'. Halper heeft het begrip overgenomen om een wereldwijde ontwikkeling in 'nieuwe oorlogvoering' te benoemen. In de kern komt die neer op 'het veilig stellen van onveiligheid' – een onveiligheid die permanent zware veiligheidsmaatregelen vereist van de zijde van politie, leger en inlichtingendiensten.

Het gaat, stelt Halper, bij die 'nieuwe oorlogvoering' (of 'mondiale pacificatie') om het vestigen en continu bevestigen van hegemonie, om een militair-politionele-inlichtingen-aanwezigheid zonder dat er echt gevochten hoeft te worden. In navolging van anderen onderscheidt hij drie 'arena's' waarin die hegemonie gevestigd en bevestigd moet worden.

De eerste is de mondiale arena – het strijdtoneel van de grootmachten. De Koude Oorlog was een oorlog om de mondiale hegemonie. De strijdende partijen (de VS en de Sovjet-Unie) bevochten elkaar niet op het slagveld, maar via het steeds verder opvoeren van hun wapeninvesteringen. De Sovjet-Unie kon hierin uiteindelijk niet mee, en delfde het onderspit. De wapensystemen, en ook de talrijke bases over de hele wereld die de VS eraan overhield, waren niet bedoeld om daadwerkelijk in te zetten, maar om dominantie te tonen en de concurrent te intimideren. Het feit dat de Koude Oorlog zonder gewapend treffen ten einde kwam was dan ook geen toeval, maar zit in deze vorm van oorlogvoering ingebakken.

DEFENSIEBUDGET

Op dit moment vormt het Amerikaanse defensiebudget 36 tot 50 procent (afhankelijk van wat je meetelt) van het totaal aan mondiale militaire uitgaven; de belangrijkste concurrenten Rusland, China en Brazilië komen samen tot 18 procent. Daarmee is de Amerikaanse dominantie verzekerd, ook al roepen velen dat de Amerikaanse macht tanende is.

Dat beeld van een tanende Amerikaanse macht past echter bij de tweede arena, waarin het draait om de hegemonie van kernland over periferie. In het verleden hielden kernlanden daartoe in Derde Wereldlanden een regime in het zadel, dat werd beheerst door middel van politieke en militaire adviseurs. Dat systeem werkt echter alleen als er sprake is van een dreiging waartegen het regime zich moet verdedigen, en heeft daarom plaatsgemaakt voor een lucratiever model, waarbij de overheerser zich ook bedient van niet-statelijke actoren: multinationals met eigen veiligheidsdiensten, of rebellengroepen die grondstofrijke gebieden beheersen.Hierdoor verliezen nationale regeringen de mogelijkheid over

oorlog tegen de bevolking

grondstofprijzen te onderhandelen, en zijn ze tevens afhankelijk van de politieke en militaire adviseurs van de hegemoniale macht.

Het onvermogen van de VS om effectief als mondiale politieagent op te treden is dus, op z'n minst ten dele, een bewuste keuze. Op strategische plekken worden 'stabilisatiemachten' gelegerd, die de betreffende regering moeten helpen haar gezag te handhaven. Daarbij is sprake van 'politionisering' van het militaire apparaat: het gaat om 'politiemissies', hoewel ze door militairen worden uitgevoerd. Het is de bedoeling dat de militairen voor langere tijd blijven, niet dat ze het veiligheidsprobleem helpen oplossen. We zien dat op de Balkan, in Afghanistan, Irak en diverse Afrikaanse landen.

Het omgekeerde gebeurt in de derde arena waarin de strijd om de hegemonie wordt gevoerd: in de kernlanden zelf. Daar moet de eigen bevolking overtuigd worden én blijven van de noodzaak om zich tegen een dreiging van buitenaf te verdedigen. De noodzaak bijvoorbeeld van een enorm defensiebudget, hoewel de VS en West-Europa geen enkel risico lopen door een buitenlandse militaire macht onder de voet te worden gelopen. De dreiging van terroristische aanslagen door buitenlandse groeperingen, of door mensen die reeds onder ons zijn en zich hebben afgekeerd van 'onze manier van leven', wordt breed uitgemeten om de eigen bevolking te overtuigen van de noodzaak van allerlei veiligheidsmaatregelen. Waar voor de binnenlandse dreiging 'gewoon' politie- en inlichtingenwerk voldoende zou moeten zijn, vindt in ons deel van de wereld een 'vermilitarisering van het politieapparaat' plaats. We zien stevig bewapende militairen rond het Binnenhof, en surveillerende politieagenten met automatische wapens.

Tekening: Len Munnik

DISCIPLINERING

De 'politionisering' van het leger in 'oorlogen met een lage intensiteit', en de 'militarisering' van het politieapparaat in 'politieacties met een hoge intensiteit', gaan dus in de periferie én de kernlanden gepaard met een 'normale' situatie van permanente onveiligheid, die om een stevige aanwezigheid van een veiligheidsapparaat vraagt. Het (beoogde) effect daarvan is een disciplinering van de bevolking: waag het niet om af te wijken, want iedereen die zich afkeert van 'onze manier van leven' vormt een gevaar voor de veiligheid.

En daarmee zijn we volgens Halper een nieuwe, vierde arena van de strijd om hegemonie binnengetreden, waarin mensen en bevolkingsgroepen – ook fysiek – in vakjes geplaatst en gehouden worden. In plaats van het oplossen van veiligheidsproblemen gaat het om het in stand houden en beheersen daarvan. Daarmee is nog niet heel veel ervaring opgedaan, maar er is één land dat juist daarin uitblinkt, en dat daar in de loop van vele decennia niet alleen militaire en politionele handelwijzen voor heeft ontwikkeld, maar ook de benodigde wapen- en inlichtingensystemen én de framing of 'lawfare' die deze handelwijze voor de eigen bevolking en de (kritische) internationale gemeenschap moet rechtvaardigen. En dat land is Israël.

Het land is van alle markten thuis: het heeft zeer geavanceerde spionagesatellieten en waarnemingsapparatuur voor op de grond ontwikkeld, en ook Israëls afweergeschut (zoals de Iron Dome), precisie-raketten en drone-technologie (voor waarneming en targeted killings) zijn van hoog technologisch niveau, en net zo gewild als de aloude uzi's.

Halper ontdekte dat Israël wapen- en veiligheidsdeals heeft met tenminste 130 landen. Waar de VS nog steeds als mondiale politieagent optreedt, is Israël de mondiale leverancier van de bijbehorende, technologisch zeer geavanceerde wapensystemen. Omdat het Israëlische parlement minder scrupules heeft als het om klanten gaat dan de Amerikaanse Senaat, levert Israël ook aan landen die mensenrechten schenden, oorlog voeren of te maken hebben met internationale sancties. Berucht zijn de wapendeals in het

verleden met het Zuid-Afrikaanse Apartheidsregime, maar tot ongenoegen van de VS stoort Israël zich ook niet aan de sancties jegens Rusland. Veel Amerikaanse en Europese wapen- en veiligheidsbedrijven werken graag samen met Israëlische collega-ondernemingen om kennis te delen en samen nieuwe systemen te ontwikkelen. Israël is ook de grootste profiteur buiten de EU van het Europese technologiestimuleringsprogramma Horizon 2020.

PALESTINISERING

Halper wijst erop dat de export en import van Israëlische wapensystemen niet 'neutraal' zijn. Door de samenwerking op dat terrein importeert de rest van de wereld met de tegen de Palestijnen ontwikkelde wapen- en veiligheidssystemen feitelijk ook de hieraan ten grondslag liggende bezettingslogica. Met deze systemen exporteert Israël dus niet alleen technologie, wapens en expertise, maar ook een bepaalde mindset: het idee dat de Derde Wereld gedomineerd kan worden en dat radicale bewegingen daar, maar ook bij ons in het Westen, onder de duim gehouden kunnen worden. Volgens Halper is er sprake van een 'Palestinisering' van de wereld, en dreigen we uiteindelijk allemaal 'Palestijnen' te worden. Zijn boek is dan ook één lange oproep om in actie te komen tegen deze 'globale pacificatie' – tegen wat hij noemt de 'oorlog tegen de bevolking'.

Het zou de verbreiding van zijn waarschuwing ten goede zijn gekomen als Halper zich had beperkt tot deze kernboodschap. Hij merkt zelf op dat drie hoofdstukken iets weg hebben van een prospectus van de Israëlische defensie- en wapenindustrie. Hij meent – niet ten onrechte – dat veel vredesactivisten weinig kennis hebben van de wapensystemen die ze bestrijden, maar of hij zijn lezer zo uitgebreid op dit gebied moet onderwijzen, vraag ik me af.

Dat neemt niet weg dat Halpers waarschuwing een belangrijk, verhelderend en overtuigend betoog vormt. En de hoofdstukken over de verschillende wapen- en veiligheidssystemen kunnen altijd dienst doen als nuttig naslagwerk, mocht het tot acties hiertegen komen.

Jan Schaake

Jeff Halper, *War Against the People – Israel, the Palestinians and Global Pacification*, Pluto Press, London, 2015

COLUMN VAN DIJK

Stabiliteit

Een van de redenen waarom we volgens premier Rutte voor het associatieverdrag van de EU met Oekraïne zouden moeten stemmen is de stabiliteit in de regio. Je hoeft geen expert te zijn om dit argument als flauwekul van de hand te wijzen. Een blik op de kaart is voldoende om te zien dat het binnenhalen van Oekraïne in de Westerse politieke en economische sfeer het land verder verscheurt en een oplossing voor het conflict met de oostelijke regio's geen stap dichterbij brengt. Oekraïne ligt waar het ligt: op de grens van twee invloedssferen. Dat vereist uiterste zorgvuldigheid aan alle kanten. De bevolking van de Oekraïne is op geen enkele manier gebaat bij de confrontatie tussen twee machtsblokken. Eenzijdige stappen van de ene of de andere kant brengen de stabiliteit in de regio in gevaar. Misschien had het sluiten van twee associatieverdragen, een idee waar de Duitse minister van Buitenlandse Zaken Steinmeier lang aan vast gehouden heeft, voor ontspanning kunnen zorgen. Maar dat is nu te laat. Het associatieverdrag met de EU gaat het binnenlands conflict in de Oekraïne alleen maar verlengen. De Oekraïense bevolking die de associatie met de EU toejuicht moet ook nog maar wachten of het verdrag zoveel voordelen op gaat leveren. De vrijhandel die de EU heeft afgedwongen, laat alle ruimte voor het Westerse bedrijfsleven om na de Midden-Europese landen nu ook Oost-Europa te veroveren. Beschermende maatregelen tegen bijvoorbeeld kapitaalsexport kan de regering in Kiev niet meer nemen. Vrijhandel is vrijhandel en dat geldt ook voor het kapitaal. Volgens Rebecca Harms, fractievoorzitter van De Groenen in het Europese Parlement, voorstander van het verdrag, kijken ze in Oekraïne jaloers naar de 'boost' die de Poolse economie heeft gekregen na toetreding tot de EU. Zij verbindt net als veel andere voorstanders het verdrag aan de inzet van de Maidan-opstand. Maar anders dan velen ons willen doen geloven ging het daar in eerste instantie niet om aansluiting bij de EU. Het was vooral een demonstratie tegen corruptie, tegen de macht van de oligarchen, voor burgerlijke vrijheden en een rechtsstaat. En de oligarchen zijn helaas nog steeds de baas, ook mèt het EU-associatieverdrag. Ook daarom is het schermen met stabiliteit in de regio, zoals Rutte doet, pure misleiding. De stabiliteit die hij met het verdrag hoopt te bereiken gaat in feite over niets anders dan de rust en de ruimte van Europese ondernemers om ongestoord naar het oosten te kunnen uitbreiden.

Jos van Dijk

De obsessie van de Saoedi's met Iran is belangrijker dan de coalitie tegen IS

In de Golfregio lijkt zich een strijd om de macht af te tekenen. We spraken met Midden-Oosten deskundige Paul Aarts, die onlangs Saoedi-Arabië heeft bezocht.

Hoe groot acht jij de kans op een rechtstreekse militaire confrontatie tussen Saoedi-Arabië en Iran, nu de spanningen tussen beide landen zo oplopen?

Paul Aarts: "Ik denk dat die kans erg klein is. Je kunt je wel incidenten voorstellen, bijvoorbeeld rond de diplomatieke vertegenwoordigingen, zoals we een paar maanden geleden bij de Saoedische ambassade in Teheran hebben gezien. Maar geen van beide partijen heeft er belang bij dat de zaak helemaal uit de hand loopt. Saoedi-Arabië heeft de handen vol in Jemen en zit krap bij kas vanwege de lage olieprijs. Er bestaan bovendien twijfels over de werkelijke sterkte van het Saoedische leger, zoals nu in de oorlog in Jemen blijkt. En Iran moet zich eerst nog herstellen van de jarenlange boycot en heeft er belang bij om buitenlandse investeerders aan te trekken in een rustig klimaat."

Wat vormt eigenlijk de kern van het buitenissige regime van Saoedi-Arabië?

"Hiervoor moeten we terug naar 1744. In dat jaar sloot Mohammed bin Saoed, een lokale krijgsheer, een verbond met een radicale prediker, Mohammed ibn Abdul-Wahhab. De laatste is de stichter van het wahhabisme, een nog altijd belangrijke fundamentalistische stroming binnen de islam. Abdul-Wahhab moet je zien als een hervormer, hij wilde terug naar wat hij zag als het fundament van de islam, een strikt monotheïsme, wars van elke vorm van afgoderij.

Het bondgenootschap tussen die twee vormde de basis voor een nog steeds voortdurende fusie tussen religieuze en politieke macht, die pas in 1932 leidde tot de vorming van het koninkrijk. De wahhabieten worden hierbij vertegenwoordigd door de Al (familie) ash-Sheikh, nakomelingen van Abdul-Wahhab. Zij leveren het personeel voor de belangrijkste religieuze ambten. Aanvankelijk was de verhouding gelijkwaardig, maar in recentere tijden werd de invloed van de Saoeds steeds groter. De sheiks beheersen overigens traditioneel niet alleen het religieuze terrein, maar ook het onderwijs en de sociale sector. In de jaren negentig van de vorige eeuw hebben ze hier zelfs weer terrein kunnen terugwinnen. Soms hebben de Saoeds hen nodig; zo vroegen ze in 1991 aan de toenmalige grootmoefti toestemming voor het binnenhalen van de Amerikanen tegen Irak. De hoogste geestelijke gaf inderdaad zijn zegen in de vorm van een fatwa. Sindsdien is '*dial a fatwa*' een staande uitdrukking in het koninkrijk."

Foto: Joop Blom

PAUL AARTS

Maar hoe stabiel is de koninklijke familie eigenlijk zelf, de laatste troonopvolging is nogal ongebruikelijk verlopen?

"Nee, nee, de nieuwe koning Salman zelf is helemaal volgens het boekje in de traditionele opvolging binnen de familie op

de troon gekomen. Maar vervolgens heeft hij zijn halfbroer Miqrin die eigenlijk aan de beurt was uiteindelijk niet tot troonopvolger benoemd, maar zijn neef Mohammed bin Nayef. En hij maakte zijn eigen zoon Mohammed bin Salman vice-kroonprins. Deze laatste jongeman (30) lijkt zich inmiddels te ontwikkelen tot sterke man binnen het regime. Dat dit binnen de familie tot jaloezie leidt zou je kunnen verwachten, maar we weten het eigenlijk niet. Want vanuit de paleizen dringt geen nieuws naar buiten door en van de koninklijke dissidenten die vanuit het buitenland berichten is de betrouwbaarheid onbekend.

Wel is duidelijk dat Mohammed bin Salman tamelijk populair is, vooral bij jongeren. Men ziet hem als een verademing na de oude-mannen-heerschappij van de laatste decennia. Met zijn initiatief in Jemen breekt hij met de traditioneel voorzichtige buitenlandse en militaire

politiek van Saoedi-Arabië en zolang de nadelen hiervan nog niet duidelijk zijn kan dat op bijval rekenen. Daarnaast heeft hij als hoofd van de Raad voor Economie en Ontwikkeling de leiding over belangrijke moderniseringsprogramma's. Alleenheerser is hij overigens beslist niet, de binnenlandse veiligheid valt onder zijn neef en kroonprins Mohammed bin Nayef.

De nu aangekondigde bezuinigingen als gevolg van de lage olieprijs knabbelen aan de rentenierstaat die lang voor stabiliteit heeft gezorgd. Maar het doet nog niet echt pijn en via een gewiekst *expectation management* wordt de bevolking voorbereid met kleine stapjes de buikriem aan te halen. Zo is de prijs voor een liter superbenzine verhoogd van 15 tot 22 cent. Tot nu toe leidt het nog niet tot problemen. De Saoedi's hebben een buffer van ruim 600 miljard dollar aan buitenlandse deviezen om tegenvallers op te vangen. Ze kunnen dus de olieprijs laag blijven houden om de schalieproducenten in de VS uit de markt te prijzen en de Iraniërs dwars te zitten."

Wat is het motief om binnen te vallen in Jemen?

"Jemen is voor de Saoedi's een lastig buurland en niet onbelangrijk. Je moet je realiseren dat het aantal Jemenieten (25 miljoen) groter is dan het aantal autochtone Saoedi's (20 miljoen, daarnaast zijn er nog 10 miljoen buitenlanders). De grens is poreus. De Saoedi's vinden dat ze in Jemen een bevriend regime moeten hebben. Het traditionele middel daartoe is groeperingen tegen elkaar uitspelen. De Saoedi's hebben soms zelfs linkse groepen in Aden gesteund en op dit moment zitten ze nota bene in een coalitie met de Moslimbroeders (altijd hun grote concurrenten binnen het conservatieve kamp). Dat laatste heeft te maken met de opmars van de noordelijke Houthi's, die na de Arabische lente het idee kregen dat ze aan het kortste eind hadden getrokken. Zij sloten een coalitie met de afgezette president Saleh en rukten op naar de hoofdstad Sana'a. Mijns inziens een strategische fout, wel begrijpelijk, maar in Riad gingen op dat moment alle alarmbellen rinkelen.

De Saoedi's besloten een anti-Houthi coalitie te vormen voor een militaire expeditie in Jemen. Aanvankelijk boekten ze enige successen (de Houthi's en Saleh waren duidelijk overbelast), maar nu is de opmars tot staan gekomen. Het ziet er voor beide partijen niet goed uit, de verwoestingen zijn enorm en een oplossing is niet in zicht.

Inmiddels heeft al-Qaida meer ruimte gekregen, evenals Islamitische Staat. De Saoedi's denken dat wel in de hand te kunnen houden. Het is – al dan niet bedoeld – een enorm risico. En de kosten van de militaire expeditie bedragen inmiddels 200 miljoen dollar per dag."

Hoe heeft een en ander de betrekkingen met de VS beïnvloed?

"De eigenzinnigheid en het zelfvertrouwen van Riad zijn nog nooit zo groot geweest. De Saoedi's vinden dat de Amerikanen slap zijn geworden. Ze wijzen op de nucleaire overeenkomst met Iran, het gebrek aan steun voor de Egyptische heerser Moebarak en het niet ingrijpen in Syrië. Ze willen het nu zelf gaan redden. Zijn de Arabische legers bereid om zelf naar Syrië te gaan? Ze doen al een aantal maanden in de praktijk niet meer mee met de coalitie tegen IS (al is onlangs een aantal bommenwerpers overgeplaatst naar de Turkse basis Incirlik). Het is duidelijk dat de obsessie met Jemen en Iran veel groter is. De Saoedi's vertrouwen er wel op dat de VS hen wapens blijven leveren, al was het alleen al als tegemoetkoming voor de door hen verfoeide deal met Iran. Bewapening vormt een kwart van de begroting en de militaire sector blijft buiten schot bij de bezuinigingen als gevolg van de lage olieprijs. Weliswaar heeft men intussen in Riad te kennen gegeven ook grondtroepen te willen leveren in de strijd tegen IS, maar dat wordt vooralsnog door weinig analisten serieus genomen."

Klopt het dat IS vanuit Saoedi-Arabië ook wordt gesteund?

"Daar is geen enkel bewijs voor, althans vanuit de overheid. Er zijn zeker ideologische overeenkomsten. De nu uitgerangeerde chef van de geheime dienst, prins Bandar bin Sultan, gaf steun aan andere extreme groepen in Syrië en indirect aan IS (toen nog ISIS geheten). Het koningshuis heeft niet alles in de hand, maar let goed op de financiële stromen naar het buitenland. Sommige rijke individuen vinden dat IS de 'pure islam' vertegenwoordigt en steunen de beweging via een omweg. Het stoppen van de luchtaanvallen op IS in coalitieverband door de Saoedische luchtmacht zou ook een concessie aan de conservatieve geestelijkheid kunnen zijn."

Interview: Kees Kalkman

Een herziene editie van het boek van Paul Aarts en Carolien Roelants, *Saoedi-Arabië. De revolutie die nog moet komen*, verschijnt in april bij uitgeverij Nieuw-Amsterdam. De Engelse editie is: *Saudi-Arabia. A Kingdom in Peril* (Hurst 2015).

Wapenexport naar recordhoogte

De Nederlandse wapenexport heeft in 2014 een recordhoogte van ruim 2 miljard euro bereikt. De export is 43% hoger dan het vorige record uit 2009, dat 1,4 miljard euro bedroeg. De hoogte van het bedrag wordt gedeeltelijk verklaard door een exportvergunning voor F35 (Joint Strike Fighter) –voor 700 miljoen aan onderdelen naar Italië, Turkije en de VS. Ruim 18% van de export ging naar landen in de door chaos en geweld geteisterde regio Midden-Oosten en Noord Afrika. De waarde van de afgegeven uitvoervergunningen voor deze regio bedroeg bijna 380 miljoen euro. Fors meer dan de 117 miljoen euro in 2013. Zes van de landen waaraan in 2014 wapens zijn geleverd zijn nu betrokken bij de oorlog in Jemen. Van de landen die betrokken zijn (geweest) bij leveringen aan strijdende partijen in Syrië ontvingen Qatar, de Verenigde Arabische Emiraten, Saoedi-Arabië en Turkije wapens uit Nederland.

Belastingontduiking door wapenbedrijven

Veel wapenbedrijven gebruiken Nederland voor het ontwijken van belasting, zo blijkt uit een recent onderzoeksrapport van Stop Wapenhandel. Zeven van de tien grootste wapenproducenten ter wereld hebben een belastingconstructie in Nederland, en meer dan de helft van de wapenproducenten uit de top 100 grootste wapenbedrijven heeft een holding of vestiging in Nederland. Dat betekent dat van elke twee dollar die wereldwijd wordt verdient met wapenproductie, er een via een financiële constructie in Nederland loopt.

"Belastingontwijking door wapenbedrijven is dubbel cynisch. Alle bedrijven profiteren van infrastructuur die uit belastingopbrengst wordt betaald, maar bij wapenbedrijven worden ook de producten grotendeels betaald uit belasting: de grote wapenbedrijven verkopen het merendeel van hun producten aan nationale staten," zegt auteur Martin Broek.

Controversiële gasten op wapenbeurs

Eind juni vindt in de RAI in Amsterdam de conferentie en wapenbeurs Maritime/Air Systems & Technologies (MAST) plaats. Onder auspiciën van onder meer de Koninklijke Marine zijn hiervoor officiële delegaties uit diverse Europese en Aziatische landen uitgenodigd. Daaronder landen die in oorlog zijn of bekend staan als ernstige mensenrechtenschenders, zoals Saoedi-Arabië, Bahrein, Qatar, Koeweit, Maleisië, Turkije en de Verenigde Arabische Emiraten.

Ook India, druk bezig met het moderniseren van het kernwapenarsenaal, is te gast. Welke bedrijven hun dodelijke waar komen promoten op de beursvloer is op het moment van schrijven nog niet bekend. Wel is al duidelijk dat een patrouilleschip van de marine aanwezig zal zijn, dat door de beursdeelnemers bezocht kan worden.

De RAI was al eerder het toneel van een aantal internationale wapenbeurzen, waar in 2005 en 2006 stevig tegen geprotesteerd werd. De gemeente Amsterdam liet destijds weten tegenstander van het houden van dergelijke beurzen in de stad te zijn, maar hier formeel niets tegen te kunnen doen.

Klucht rond Joint Strike Fighter zet zich voort

Hoewel het programma voor de ontwikkeling en productie van de F35, beter bekend als de Joint Strike Fighter (JSF), gestaag doorgaat, blijven de problemen zich opstapelen rond dit gevechtsvliegtuig dat voor de Koninklijke Luchtmacht de opvolger van de F16 is. Recente Amerikaanse overheidsrapporten spraken niet alleen over een verdere stijging van de kosten (en dus van de aanschafprijs), maar maakten ook duidelijk dat bij elke nieuwe test nieuwe (technische) problemen boven komen drijven. Zo zouden er voortdurend fouten in de software ontdekt worden. Daarbij ligt het project hopeloos achter op schema en is inmiddels veruit het duurste militaire project ooit.

De nieuwe Canadese regering besloot het zinkende schip te verlaten en af te zien van de geplande koop van JSF-toestellen. Nederland zet de keuze voor het omstreden toestel echter door. Daar lijkt vooral de wapenindustrie baat bij te hebben. Begin januari kreeg het Eindhovense KMWE/DutchAero een tienjarig contract toegekend voor de fabricage van motoronderdelen voor de JSF. Met het contract zou zo'n 20 miljoen dollar gemoeid zijn.

Europees Parlement stemt voor wapenembargo Saoedi-Arabië

Op donderdag 25 februari 2016 stemde het Europees Parlement met een ruime meerderheid voor het instellen van een wapenembargo tegen Saoedi-Arabië. Een groot aantal mensenrechten-, vredes- en anti-wapenhandelorganisaties zetten zich al maanden in voor zo'n embargo.

De stemming in het Europees Parlement is vooral een belangrijk politiek signaal. Het heeft geen bindende werking, alleen de Raad van Ministers kan op EU-niveau tot een embargo komen. Het is de vraag of dat gaat gebeuren, de Britse premier Cameron heeft zich bijvoorbeeld fel tegen een stop op wapenexport naar Saoedi-Arabië uitgesproken. Ook de Nederlandse regering is niet voor een embargo. Saoedi-Arabië maakt zich intussen wel zorgen over de uitslag van de stemming. Voorafgaand aan de stemming hebben vertegenwoordigers van het land zwaar gelobbyd om het amendement waarin het embargo wordt voorgesteld van tafel te krijgen.

Cyprus International Airport

Stilte ná de storm

Een half decennium
een hypermoderne plaats
van komen en gaan
voor de jetset
op weg naar zon en vertier.

Een halve eeuw
een door de elementen aangetast relikwie
in niemandsland
en in vergetelheid
symbool voor een bevroren conflict.

Tekst: Jan Schaake • Foto's: Bert Spiertz • Voor meer info: www.bertspiertz.com

Bijlage bij dit nummer

De meeste abonnees (afhankelijk van de plaats van verzending) zullen bij deze editie de campagnekrant van vredesorganisatie Oorlog is geen Oplossing over het Oekraïne-referendum aantreffen. Deze krant is bedoeld ter informatie en valt niet onder de redactionele verantwoordelijkheid van VredesMagazine. Het Humanistisch Vredesberaad is tegen deze verspreiding en als het goed is, zijn haar 'leden' gevrijwaard gebleven van deze bijlage.

Het Humanistisch Vredesberaad (HVB) is een politiek onafhankelijke vredesorganisatie. Het bestuur is tegen het gebruik van de adressen van VM-abonnees om (gratis) propagandamateriaal te verspreiden. Aangezien het HVB een minderheidsstandpunt hierin heeft, kunnen wij helaas het meezenden van het propagandakrantje over het EU-associatieverdrag met Oekraïne dat is bijgesloten niet helemaal tegenhouden.

Het bestuur HVB

Abonnee worden

VredesMagazine wordt gratis toegezonden aan leden van het HVP, Pais en ook aan donateurs van Stop de Wapenwedloop en VD AMOK.
Als u VredesMagazine regelmatig op uw deurmat wilt vinden kunt u dus lid of donateur worden van een of meer van deze organisaties.
Zie de beschrijvingen op deze pagina. Een abonnement zonder ergens lid of donateur van te worden is ook mogelijk via opgave aan: VredesMagazine, Vlamingstraat 82, 2611 LA Delft of info@vredesmagazine.nl.

VredesNieuws

Wilt u het nieuws van en voor de vredesbeweging sneller en uitgebreider? Abonneer u dan gratis op onze e-mailnieuwsbrief VredesNieuws via: www.vredesbeweging.nl/nieuws/aanmelden.php

Het Vredesmagazine en zijn organisaties

VD AMOK

Lauwerecht 55, 3515 GN Utrecht
030 8901341, www.vdamok.nl

VD AMOK is de voortzetting van de samenwerking tussen de Vereniging Dienstweigeraars (VD) en het Antimilitaristies Onderzoekskollektief (AMOK). We doen onderzoek op het gebied van oorlog en vrede en leveren zo een bijdrage tot een radicale vredesbeweging in de vorm van berichtgeving en analyses. Voor VredesMagazine maken wij de onderzoeksdossiers.

Giften ter ondersteuning van ons documentatiecentrum en kantoor (waar ook Vredesmagazine wordt gemaakt) zijn welkom op NL28INGB 0005 5676 07 t.n.v. VD AMOK Utrecht.

Twitter: @keesamok sinds vijf jaar vrijwel dagelijks tweets over kernwapens, wapenhandel en militaire interventies.

Blog: troepenbewegingen.blogspot.nl – enkele malen per week berichten over militaire bases, troepenverplaatsingen, bewapening en geheime diensten.

HAAGS VREDESPLATFORM

Secretariaat: Jan Bervoets, Valkenboskade 461, 2563 JC Den Haag, tel 070-3922102
jan.bervoets@casema.nl.
www.haagsvredesplatform.nl.

Het Haags Vredesplatform organiseert op 30 maart een bijeenkomst in het kader van het referendum inzake het associatieverdrag met de Oekraïne. Het heeft zich aangesloten bij de nee-campagne, omdat het verdrag oorlog bevordert. Plaats: Regenvalk, Den Haag.

VREDESBEWEGING PAIS

Vredesbeweging Pais is de Nederlandse tak van War Resisters' International. Onze wortels gaan terug tot de Eerste Wereldoorlog.

Vredesbeweging Pais staat voor het ideaal van een wereld zonder oorlog en voor een geweldloze, duurzame en rechtvaardige samenleving. We zijn daarvoor op vele manieren actief in Nederland en via de WRI in de hele wereld. Wilt u lid worden, ons steunen of zelf meedoen, kijk dan op: www.vredesbeweging.nl of bel: 015-7850137. FOLLOW@vredesbeweging

STOP DE WAPENWEDLOOP

Stop de wapenwedloop is van oorsprong een "samenwerkingsverband", ontstaan bij de opkomst van de massabewegingen, zoals tegen de neutronenbom aan het eind van de jaren zeventig jaren en die tegen de plaatsing van kruisraketten, bijna 30 jaar geleden.

Het vraagstuk van de strijd tegen oorlog heeft vele facetten. Hoe oorlog bestreden moet worden, daarover zullen wel verschillende benaderingen blijven bestaan. Maar deze strijd moet wel plaatsvinden, en daartoe blijft een boven partijen en richtingen uitstijgende vredesbeweging een noodzaak.

HUMANISTISCH VREDESBERAAD

Postbus 235, 2300 AE Leiden, 06-31275464,
info@humanistischvredesberaad.nl
www.humanistischvredesberaad.nl

Weet u een kandidaat vredesjournalist 2016? Mail of bel ons. Wij kunnen uw inbreng en steun goed gebruiken.

WILPF- WOMEN'S INTERNATIONAL LEAGUE FOR PEACE AND FREEDOM

Laan van Nieuw Oost-Indië 252,
2593 CD, Den Haag tel: 070 3974682 (secretariaat) of 0345 615105 (penningmeester),
e-mail: info@wilpf.nl

Onderzoeksdossier VD AMOK

OMA BRENGT BLOEMEN NAAR HAAR GESTORVEN KLEINZOON. 2014, OOST-OEKRAÏNE

OEKRAÏNE en de slag om EUROPA

Nee stemmen of niet gaan – dat is de kwestie • Het associatieverdrag in het vizier • De nieuwe Koude Oorlog • Militaire doctrine op kosten van de bevolking

Dit dossier is een product van VD AMOK. Redactie: Kees Kalkman, Jan Schaake

Referendum-campagnes

De referendumcommissie heeft een bedrag van 2 miljoen euro verdeeld over 38 organisaties en enkele tientallen privépersonen om een campagne te voeren voor, tegen of neutraal over het Associatieverdrag met Oekraïne. Een volledig overzicht van de toegekende subsidies staat op de website van de commissie: www.referendum-commissie.nl.

In de kring van de vredes- en milieubeweging zijn, los van enkele politieke partijen, vier organisaties die een subsidie toegekend hebben gekregen. Twee voor het voeren van een tegencampagne en twee voor het voeren van een neutrale campagne.

Het Transnational Institute (TNI) voert een campagne tegen het Associatieverdrag met Oekraïne waarvoor een website in het leven wordt geroepen, een campagnekrant wordt uitgebracht en publieksavonden worden georganiseerd.

Het Centrum voor Geopolitiek voert onder de naam 'Oorlog is geen Oplossing' ook een campagne tegen het Associatieverdrag met Oekraïne met een campagnekrant, een website met filmpjes waarin verschillende achtergronden uiteen worden gezet, een landelijke bijeenkomst op zondagmiddag 20 maart in de Balie en een tiental discussiebijeenkomsten verspreid over het hele land.

Stop Wapenhandel heeft geld gekregen voor een neutrale campagne over het Associatieverdrag met Oekraïne en doet hiervoor onderzoek naar de gevolgen van het verdrag op het gebied van wapenexportbeleid. Dat onderzoek wordt vanzelfsprekend ook gepubliceerd.

En tot slot heeft ook het documentatie- en onderzoekscentrum kernenergie, stichting Laka, geld gekregen voor een neutrale campagne over het Associatieverdrag met Oekraïne waarvoor het een campagnekrant uitbrengt en twee bijeenkomsten organiseert met antikernenergie-activisten uit Oekraïne.

Betrokkenen bij de campagne van Oorlog is geen Oplossing en van stichting Laka hebben meegewerkt aan de totstandkoming van dit dossier. (JS)

Stem NEE

Het associatieverdrag van de EU met Oekraïne heeft als doel: 'de geleidelijke integratie van Oekraïne in de interne markt van de EU' (Art 1 lid 2 d.). Daarvoor moet Oekraïne hervormingen doorvoeren gericht op liberalisering en privatisering van zijn economie. In de praktijk betekent dat vooral het opengooien van de markt voor Europese bedrijven. De voorstanders van het verdrag zien dan ook grote kansen voor het Nederlandse bedrijfsleven, maar het is duidelijk dat dit ten koste zal gaan van de lokale kleinschalige producenten in Oekraïne en ook van werknemers elders in Europa. Want het verdrag leidt tot een race naar het putje. Als bedrijven hier de belastingdruk te hoog vinden, de arbeidskosten niet laag genoeg, of de milieuregels te streng, kunnen ze de productie naar Oekraïne verplaatsen of daarmee dreigen en dankzij het verdrag hebben ze ook dan toegang tot de Europese interne markt.

De grote bedrijven en hun politieke en maatschappelijke vertegenwoordigers zijn dan ook vurige voorstanders van dit verdrag. Zoals ze ook voorstander zijn van verdragen als TTIP, CETA en TiSA. Want die verdragen leggen wel de rechten van multinationals vast, maar kennen geen plichten op het vlak sociaal en duurzaam ondernemen. Dezelfde argumenten als tegen TTIP, CETA en TiSA gelden ook voor dit associatieverdrag.

In de discussie wordt het beeld geschetst alsof het verdrag bedoeld is om de situatie van de mensenrechten in Oekraïne te verbeteren, de belangen van LHBT's te verdedigen en de corruptie tegen te gaan. Dat is onzin. Er is alle reden om je zorgen te maken over de mensenrechten en de democratie in Oekraïne, maar die situatie wordt niet verbeterd door het Westerse bedrijfsleven vrij baan te geven. Als er werkelijk de wil is om op te komen voor de rechten van minderheden en democratisering dan zijn daar allerlei mogelijkheden voor, daar is echt geen associatieverdrag voor nodig.

Verder wordt gesteld dat een Nee tegen het verdrag Poetin in de kaart speelt. Ook dat lijkt me een gezocht argument. Je kan evengoed aanvoeren dat juist de steeds verdere uitbreiding naar het oosten van de NAVO en (de invloedssfeer van) de EU, de Russische bevolking in de armen van Poetin drijft.

Veel mensen zijn tegen het associatieverdrag, maar zijn toch huiverig om nee te stemmen. Zij willen op geen enkele manier vereenzelvigd worden met de initiatiefnemers van dit referendum: GeenPeil en Thierry Baudet en hun nationalistische en racistische praatjes. En terecht. Daarom is het belangrijk dat er ook een linkse nee-campagne van de grond komt. Een nee-campagne, die niet een vermeend nationaal belang aanvoert, maar duidelijk maakt dat dit een neoliberaal verdrag is dat noch in het belang van de Nederlandse, noch van de Oekraïense bevolking is. Een campagne die laat zien wat de gevolgen voor de Oekraïense bevolking zullen zijn van verdere liberalisering en privatisering van hun economie en dat het westerse grootbedrijven zijn die daar van zullen profiteren. Het ziet er naar uit dat die campagne nu onder de leus ASOverdrag-Nee van de grond komt.

Het zal zeker niet makkelijk zijn om op te boksen tegen zowel de zwaar door VNO-NVW en superspeculant George Soros gesubsidieerde ja-campagne als de nationalistische nee-campagne van Wilders, Baudet en consorten. Maar er is geen alternatief, en als linkse krachten moeten we vaker tegen de stroom op roeien.

Willem Bos

www.asoverdragnee.eu (komt in maart in de lucht)

Tekening: Dave Grunland

Ik stem niet

Het associatieakkoord van de EU met Oekraïne rept van nauwe historische betrekkingen en krachtige steun van het volk in Oekraïne voor de Europese koers van het land. Dit is grotendeels lariekoek, het gaat om de geopolitiek die door de EU in het kielzog van de NAVO bedreven wordt. Men kan met meer recht stellen dat Oekraïne nauwe historische banden heeft met Rusland en dat veel van de inwoners van Oekraïne een koers gericht op Rusland willen. Oekraïne is ernstig verdeeld en te corrupt. De huidige regering is via een machtsgreep aan het bewind gekomen en heeft ook nog eens een behoorlijk aantal onbehoorlijk extreemrechtsen in haar gelederen. Stroomlijning van de handel van de EU met Oekraïne kan wat mij betreft best, maar het voorgelegde verdrag sluit een associatie met de Economische Gemeenschap van Eurazië uit. De handel van Oekraïne en Rusland, belangrijk voor velen in het oosten van Oekraïne, wordt hierdoor belemmerd.

De opstandelingen in het oosten van Oekraïne zijn zeker niet mijn bondgenoten, van oligarchen, corruptie en nationalisme moet ik niets hebben, maar ze hebben wel een punt. Hun rechten en belangen worden onderdrukt. Weliswaar zijn een paar maatregelen tegen het Russisch ingetrokken na heel zware druk van het Westen. Ook in het westen van Oekraïne worden minderheden onderdrukt, daar betreft het Hongaren en Roemenen die hun taalrechten zijn afgenomen, de EU heeft daar niets aan gedaan (tot ontevredenheid van Hongarije en Roemenië).

Het verdrag heeft ook een militaire component: "De partijen intensiveren de praktische samenwerking op het vlak van conflictpreventie en crisisbeheer, in het bijzonder met het oog op versterkte deelname van Oekraïne aan civiele en militaire operaties inzake crisisbeheer onder leiding van de EU en aan oefeningen en opleidingen, ook die in het kader van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid (GVDB). (...) De partijen onderzoeken mogelijke samenwerking op militair of technologisch vlak. Oekraïne en het Europees Defensieagentschap (EDA) onderhouden nauwe contacten over de verbetering van de militaire capaciteit, ook op technologisch vlak." Crisisbeheer onder leiding van de EU terwijl Oekraïne enorm verdeeld en met Rusland in conflict is, is onverantwoord.

Het verdrag gaat echt niet van tafel als de nee-stem wint, het wordt hoogstens tekstueel veranderd. Voor de Oekraïners zal er niets beters gaan uitkomen. Rusland en de NAVO zullen doorgaan met hun confrontaties. Mochten de nee-stemmers winnen dan krijgt de anti-EU-stemming (Nederland achter de dijken) meer aanhang. Zo werkt dat helaas bij sociaal-biologische wezens als de mens. Het referendum is een anti-EU-referendum en ik ben een groot voorstander van Europese samenwerking en integratie. De EU moet veranderen van een vrijhandelsunie naar een sociale en duurzame unie.

Ik zal hoogstwaarschijnlijk thuis blijven bij het referendum, al sluit ik een tactische voorstem niet eens uit.

Egbert Wever

Het associatie-verdrag in het vizier

De Associatieovereenkomst tussen de Europese Unie, de lidstaten van de Europese Unie en Oekraïne zou volgens voorstanders grotendeels een handelsovereenkomst zijn, zoals er tientallen zijn afgesloten met landen in de hele wereld. Slechts een klein deel gaat volgens hen over politieke zaken en dat zouden vooral onderwerpen als mensenrechten en corruptiebestrijding zijn. En, o ja, er staat ook een artikeltje over militaire samenwerking in, maar dat stelt echt helemaal niets voor.

Elf jaar geleden hadden we een soortgelijke discussie. In de 'Europese Grondwet', zo heette het, zouden vooral bestaande afspraken over economische samenwerking en besluitvorming bijeen worden gebracht en gestroomlijnd . De Europese Unie was immers een 'vredesproject', waarbinnen traditionele rivaliteit vervangen was door onderlinge handel en bewegingsvrijheid van personen en goederen. Maar ook in de grondwet van dit vredesproject was een hele militaire paragraaf binnengeslopen, zoals de artikelen 42 t/m 46 van het uiteindelijke Verdrag van Lissabon die het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid regelen, de instelling van een Europees Defensie Agentschap (EDA), dat de Europese militaire vermogens moet verbeteren en gezamenlijke militaire missies, waaronder de Europese Battlegroups, die als een soort Europese stand-by force moeten gelden.

In deze artikelen wordt gesproken over conflictpreventie en crisisbeheersing, maar ook onderlinge bijstand: "Indien een lidstaat op zijn grondgebied gewapenderhand wordt aangevallen, rust op de overige lidstaten de plicht deze lidstaat met alle middelen waarover zij beschikken hulp en bijstand te verlenen," aldus artikel 42 lid 7. Dit is de Europese versie van het roemruchte artikel 5 uit het NAVO-verdrag. Vanuit de vereniging Kerk en Vrede en de Campagne tegen Wapenhandel werd toen, elf jaar geleden, met geld van de toenmalige referendumcommissie campagne gevoerd tegen deze "militarisering van de Europese Unie." Ondanks een Frans en Nederlands 'nee' tegen de grondwet zijn de genoemde artikelen vervolgens wel in het in december 2007 gesloten Verdrag van Lissabon terecht gekomen.

Negen maanden later, in september 2008, vond de Top tussen de EU en Oekraïne plaats. Deze stond in het teken van de zojuist door Georgië verloren oorlog met Rusland over Zuid-Ossetië en Abchazië. Plannen om Georgië, maar ook Oekraïne in de NAVO op te nemen werden daardoor in de koelkast gezet, maar tegelijkertijd kon Oekraïne wijzen op een Russische dreiging. Onder dit gesternte werd zo de basis gelegd voor de thans voorliggende Associatieovereenkomst.

Afgesproken werd dat onderhandeld zou worden over een Associatieovereenkomst met vier hoofdstukken: politieke dialoog en buitenlandse en veiligheidspolitiek; justitie en binnenlandse veiligheid; sociaaleconomische samenwerking en tenslotte de inrichting van een alomvattende vrijhandelszone.

BATTLEGROUPS

In de ook tijdens deze Top overeengekomen Verklaring inzake Samenwerking werd onder andere opgenomen dat Oekraïne een rol zou spelen in het EU-mechanisme voor crisishantering. Ook zou de samenwerking tussen Oekraïne en het Militair Comité van de EU en het EDA gestart en verder ontwikkeld worden. In het mechanisme voor crisishantering is een belangrijke rol weggelegd voor de EU-Battlegroups, waarvoor de conceptuele basis werd gelegd tijdens de EU-top in Helsinki, maar die pas in 2004 verder werd uitgewerkt. Het zijn twee in principe multinationaal samengestelde bataljons (circa 1.500 man) die telkens gedurende zes maanden paraat worden gehouden om direct op te treden. In het eerste decennium van hun bestaan zijn ze nog niet in actie gekomen. Het ging vooral om gezamenlijke trainingen.

Sinds 2011 neemt Oekraïne ook deel aan deze Battlegroups. In het tweede halfjaar van 2011 en het eerste halfjaar van 2014 als vijfde lidstaat van de zgn. Balkan-Battlegroup of HELBROC (samen met Griekenland, Bulgarije, Roemenië en Cyprus). Met name de deelname aan deze tweede rotatie in 2014 is opzienbarend, omdat Oekraïne toen ook oorlog voerde in het oosten van het land. Kennelijk was de militaire integratie in de EU belangrijker dan de binnenlandse strijd. Dat geldt ook voor de Oekraïense deelname in 2014 met één fregat aan de EU-operatie Atalanta tegen piraterij voor de Somalische kust.

HELBROC zou voor 2016, 2018 en

CIMIC – CIVIEL-MILITAIRE SAMENWERKING BIJ BATTLEGROUP HELBROC

2020 weer op de rol staan. Maar Oekraïne neemt thans, in het eerste halfjaar van 2016, en in het tweede halfjaar van 2019 deel aan weer een andere EU-Battlegroup, die in 2011 door Polen in het leven is geroepen: de Visegrád Battlegroup, die verder bestaat uit Polen, Tsjechië, Slowakije en Hongarije. Waar de HELBROC in 2007 zonder Oekraïne tot stand was gekomen, zat Oekraïne er bij de Visegrád Battlegroup vanaf het begin bij.

ONDERTEKENING IN FASEN

De militaire verbondenheid tussen de Visegrád-landen en Oekraïne komt tot uitdrukking in de Verklaring van Bratislava van 9 december 2014, waarin ze stellen dat met het oog op "Ruslands agressieve acties tegen Oekraïne (...) de Visegrád-landen hun nationale posities zullen coördineren om de steun voor Oekraïne te maximaliseren." Ook overwegen de deelnemende landen om de Visegrád Battlegroup na het eerste halfjaar van 2016 paraat te houden, hetgeen een novum zou zijn in de geschiedenis van de EU-Battlegroups.

Het primaat van het buitenlands en veiligheidsbeleid gold ook bij de ondertekening van de Associatieovereenkomst in het voorjaar van 2014 door Oekraïne, zo blijkt uit de beantwoording van 24 april 2014 door de Duitse regering van Bondsdagvragen van Die Linke. De ondertekening van de overeenkomst werd, zo lezen we, in tweeën gesplitst. Op 21 maart 2014, een week na de annexatie van de Krim, werd het politieke deel ondertekend terwijl de resterende hoofdstukken na de Oekraïense presidentsverkiezingen op 25 mei 2014 ondertekend zouden worden. Toen de Duitse regering de vragen beantwoordde, waren volgens haar de preambule, de doelstellingen, de algemene beginselen, het volledige hoofdstuk 'politieke dialoog en hervorming, politieke integratie, samenwerking en convergentie op het vlak van buitenlands- en veiligheidsbeleid' alsmede het slothoofdstuk ('institutionele, algemene en slotbepalingen') ondertekend en wachtten alle andere hoofdstukken ('recht, vrijheid en veiligheid', 'handel en daarmee verband houdende aangelegenheden', 'economische en sectorale samenwerking' en 'financiële samenwerking en fraudebestrijding') nog op ondertekening. Dat was het overgrote deel van alle artikelen.

Het onderscheid tussen de op 21 maart (met premier Arseni Jatsenjoek) en uiteindelijk op 27 juni 2014 (met de nieuw gekozen president Petro Porosjenko) ondertekende hoofdstukken valt globaal samen met de intergouvernementele bevoegdheden (zoals over buitenlands- en veiligheidsbeleid) die nog bij de afzonderlijke EU-lidstaten liggen en de communautaire bevoegdheden (zoals handel), die door de lidstaten aan de Europese Unie zijn overgedragen. Dit communautaire deel werd op 16 september 2014 al door het Europees Parlement geratificeerd en volgens deskundigen gaat het referendum van 6 april a.s. alleen maar over de intergouvernementele hoofdstukken, waaronder dus militaire samenwerking en zijn de bevoegdheden over het handelsgedeelte zelf al in eerdere Europese verdragen door Nederland aan de Europese Unie overgedragen.

OEKRAÏENSE UITZONDERING

Dat betekent dat het referendum van 6 april niet over het handelsgedeelte gaat maar over de politieke gedeeltes, waaronder de militaire samenwerking. Het gaat dan met name om de artikelen 4 t/m 13. De doelstelling van deze artikelen is "de geleidelijke convergentie op het vlak van buitenlands beleid en veiligheid, zodat Oekraïne nog meer wordt betrokken bij de Europese ruimte van veiligheid" (artikel 4) "met inbegrip van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid (GVDB), en besteden bijzondere aandacht aan conflictpreventie en crisisbeheer" (artikel 7). En daar voegt artikel 10 aan toe: "De partijen intensiveren de praktische samenwerking op het vlak van conflictpreventie en crisisbeheer, in het bijzonder met het oog op versterkte deelname van Oekraïne aan civiele en militaire operaties inzake crisisbeheer onder leiding van de EU en aan oefeningen en opleidingen, ook die in het kader van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid (GVDB)."

Voorstanders van de Associatieovereenkomst bezweren dat dit een standaardformulering is in Associatieovereenkomsten, maar op 27 juni 2014 werden deze niet alleen met Oekraïne maar ook met Georgië en Moldavië gesloten en daarin ontbreken deze formuleringen grotendeels. Dat is in overeenstemming met het feit dat tussen Moldavië en Georgië en de EU tot dusverre nog geen militaire samenwerking heeft plaatsgevonden: niet in Battlegroups maar ook niet tijdens concrete missies. De artikelen over militaire samenwerking in de Associatieovereenkomst met Oekraïne staan dus wel degelijk in het kader van een daadwerkelijk militaire samenwerking tussen de EU en Oekraïne en daarom vormt deze Associatieovereenkomst een echte bedreiging voor de vrede en veiligheid in Oost-Europa.

De plannen voor opname in de NAVO werden in de koelkast gezet

Jan Schaake

De nieuwe Koude Oorlog

Is er een nieuwe Koude Oorlog? Of je het nu wel of niet zo noemt is een semantische kwestie. De nieuwe Koude Oorlog is er, maar hij is anders dan de vorige. De retoriek van zowel de Amerikaanse als de Russische regering doet sterk denken aan de vorige Koude Oorlog op zijn hoogtepunt. Maar er zijn fundamentele verschillen.

Toen was de wereld verdeeld in de ideologische scheidslijn tussen het reëel bestaande socialisme en de niet minder utopische wereld van de vrije markteconomie. Nu zitten we met de afnemende economische en politieke invloed van de Verenigde Staten op het wereldtoneel in een overgangsfase naar een nieuw tijdperk, waarin financiële, politieke en militaire macht zal worden herverdeeld. De Amerikaanse president Barack Obama laat zich in zijn buitenlandpolitiek leiden door de agenda van de neo-conservatieven, de dominante politieke stroming in de VS. Die agenda wordt vooral bepaald door nog meer oorlog. Met neoconservatieve propaganda en wapens zetten ze hun bondgenoten in Europa en Azië op tegen Rusland en China.

DE BALIE

Auke Bakker uit Amsterdam, een leraar aan het middelbaar beroepsonderwijs, was in juni 2015 de initiatiefnemer van een bijeenkomst in de Balie waarin de toenemende spanningen tussen de VS en Rusland werden geanalyseerd. De belangrijkste boodschap was dat de Europese Unie en de NAVO zich teveel laten leiden door de buitenlandpolitiek van de haviken binnen het Amerikaanse politieke establishment. Verontrustend is dat er nauwelijks tegengeluid valt te vernemen. De enorme risico's van de Amerikaanse oorlogspolitiek dringen nauwelijks door in de Nederlandse samenleving, en ondertussen melden ingewijden aan zowel Amerikaanse als Russische kant dat de kans op een kernoorlog groter is dan ooit. In Amsterdam namen Auke Bakker, Willy Klinkenberg en ik het besluit verder te gaan werken aan nieuwe bijeenkomsten en andere activiteiten onder de noemer 'Oost-West in Gesprek'. De weken voor het referendum over het associatieverdrag van de EU met Oekraïne, 6 april a.s., zijn bij uitstek de gelegenheid om een ander geluid te laten horen dan het aanhoudende wapengekletter in onze media. Alle ogen van de internationale politiek en buitenlandse media zijn op Nederland gericht.

De nieuwe Koude Oorlog is gevaarlijker dan de oude

Recent sloot ons groepje zich aan bij de landelijke organisatie 'Oorlog is geen oplossing'. Op 20 maart organiseren we een bijeenkomst met buitenlandse gasten. Eén van onze voorbeelden is de American Committee for East-West Accord. Binnen dat comité werken onder meer wetenschappers, voormalige ministers, politici en journalisten van een uiteenlopende politieke kleur samen om bij te dragen aan ontspanning in de betrekkingen tussen de Verenigde Staten en Rusland. Dat is wat de leden van dit comité bindt. En dat geldt ook voor 'Oorlog is geen oplossing'.

STEPHEN COHEN

De nieuwe Koude Oorlog is volgens de Amerikaanse Ruslandkenner Stephen Cohen, lid van de American Committee for East-West Accord, om meerdere redenen veel gevaarlijker dat de Koude Oorlog van de 20ste eeuw. Ten eerste omdat het epicentrum zich niet in Berlijn bevindt, maar pal aan Ruslands grenzen. Ten tweede doordat er geen helemaal geen gedragsregels zijn van de soort die door Moskou en Washington werden opgesteld na de Cubaanse raketcrisis. En ten derde omdat er anders dan bij de vorige Koude Oorlog in de VS nauwelijks hoorbare tegenstanders van de nieuwe Koude Oorlog bestaan. Bij de Democraten wellicht nog minder dan bij de Republikeinen. Hillary Clinton is de kandidaat van de oorlogsmachine.

Het Amerikaanse establishment in de politiek en media wijst Poetin aan als schuldige voor de nieuwe Koude Oorlog. Maar daarvoor bestaat geen enkel bewijs. Poetin wordt in de Westerse media afgeschilderd als een autocraat, maar is hij dat wel? De nieuwe Koude Oorlog begon niet toen Poetin in 2000 aan de macht kwam, of met de Amerikaans-Russische proxy-oorlog in Georgië in 2008, of met de uitbarsting van de Oekraïense crisis in november 2013. Nee, zo benadrukt Cohen terecht, het begon vanaf het moment dat Bill Clinton in 1993 aantrad als Amerikaanse president. Hij spreidde een houding ten toon van een triomferende overwinnaar. Clinton weigerde eenvoudigweg Rusland voor vol aan te zien, laat staan te behandelen als een potentiële strategische partner. Onder zijn leiding breidde de NAVO verder uit naar het oosten en daarbij sloot hij Rusland ook uit van veiligheidsmaatregelen in het Europa van na de Koude Oorlog. Clinton weigerde ook te onderhandelen over (anti)ballistische raketten (*missile defence*) en zelfs samenwerking daarover. Die 'winner-takes-all' mentaliteit, met inbegrip van een hele reeks gebroken beloften aan Russische leiders, is door alle opeenvolgende Amerikaanse regeringen voortgezet. Ook door president Obama.

Obama's besluit om de begroting voor de VS/NAVO-troepen nabij Ruslands grenzen te vervierdvoudigen en Rusland officieel te verklaren als de belangrijkste dreiging voor de VS maken een akkoord met Rusland er niet makkelijker op en dragen verder bij aan de militarisering van de nieuwe Koude Oorlog. Dit beleid kwam duidelijk uit de koker van zijn defensieminister Ashton Carter. Minister van Buitenlandse Zaken John Kerry heeft kenbaar gemaakt dit beleid te verwerpen. Hij lijkt het kleine Amerikaanse kamp te vertegenwoordigen dat uit is op een akkoord met Rusland. Hij komt uit een diplomatenfamilie en heeft veel gesprekken gevoerd met zijn Russische ambtgenoot Sergej Lavrov, de nestor van de buitenlandministers van grote staten.

NOODZAAK TOT ONTSPANNING

Gaandeweg zijn er veel mogelijkheden om tot een detente met Moskou te ko-

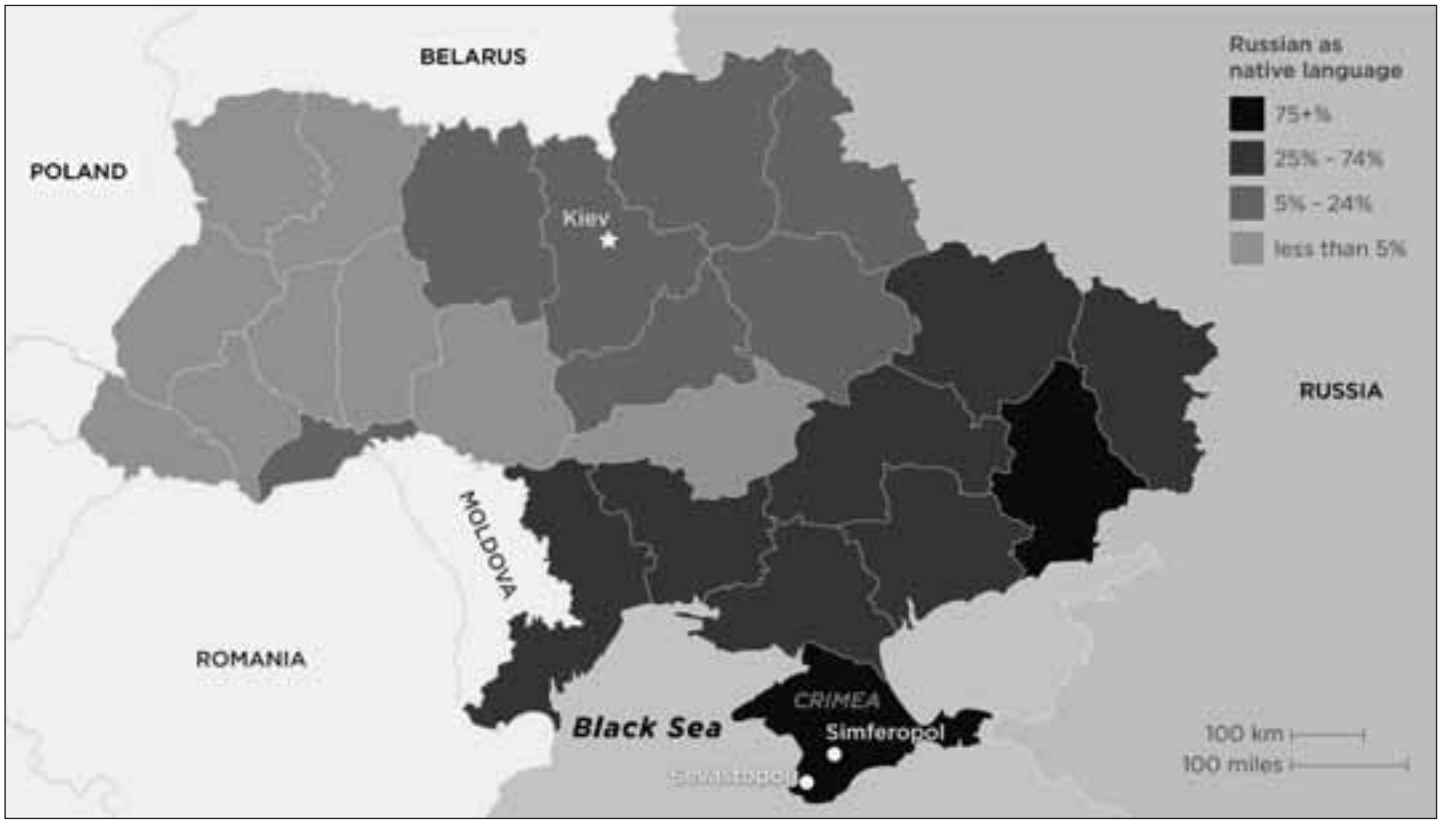

men verloren gegaan. Voornamelijk door besluitvormers in Washington en Brussel. Het is zaak dat de nieuwe kansen worden benut, om zo de nieuwe Koude Oorlog af te zwakken en misschien zelfs te beëindigen. Eén daarvan is het uitonderhandelen van de Minsk Akkoorden, die ontworpen zijn door kanselier Merkel en president François Hollande om de burgeroorlog in Oekraïne, tevens een Amerikaans-Russische proxy-oorlog, te beëindigen.

Zowel in Washington als in Moskou zijn we getuige van een strijd tussen politieke krachten die voor en tegen een overeenkomst zijn tussen de VS en Rusland. Het Amerikaanse kamp dat naar een politieke oplossing streeft is klein en zwak, niet verenigd, zonder leider en beroofd van een stem in de mainstream media. Cohen stelt dat de enige weg naar een duurzame vrede met Rusland kan komen van een nieuwe president die voor een detente is met Rusland. Bernie Sanders lijkt daarvoor de aangewezen kandidaat.

Er staat veel op het spel. De oorlog in Syrië heeft inmiddels aan 400.000 mensen het leven gekost. Een groot deel van Syrië ligt in puin. Allemaal het gevolg van het Amerikaanse besluit om het Midden-Oosten binnen te vallen. Die oorlog houdt niet op zonder nauwe samenwerking met Rusland. Er moet dus een einde komen aan de verdere militaire escalatie tussen de VS en Rusland. De NAVO moet stoppen met de opbouw van hun militaire activiteiten in Oost-Europa. Rusland heeft geen ambitie om Europa binnen te vallen. Vanuit Russisch perspectief vormen de Amerikaanse maatregelen een directe bedreiging voor hun veiligheid. Deze geweldspiraal kan alleen maar stoppen als er weer ruimte komt voor ontspanning in de betrekkingen tussen de VS en Rusland, als er weer een beschaafde toon klinkt in de gesprekken tussen beide landen.

Het associatieverdrag van de EU met Oekraïne zet de verhoudingen van de EU met Rusland verder op scherp en voedt de tegenstellingen in Oekraïne. Ofschoon de werkelijkheid een stuk ingewikkelder is, kun je grofweg stellen dat er Oekraïners zijn die bij de Europese Unie willen horen, maar ook Oekraïners, vooral in het oosten van het land, die liever in de invloedsfeer van Rusland blijven. Een keuze voor de EU is een keuze die je Oekraïners niet kunt en mag opdringen ten koste van een burgeroorlog. Dat moeten ze zelf regionaal kunnen bepalen. Oekraïne en Rusland onderhouden al vele eeuwen heel nauwe betrekkingen. Dat historische gegeven kun je niet uitwissen. Oekraïne betekent niet voor niets grensland. Het is gebaat bij goede betrekkingen met de EU én met Rusland. Gegronde redenen dus om bij het referendum 'NEE' te stemmen. Volg onze activiteiten op de website van 'Oorlog is geen oplossing'.

Henk van der Keur

FONDS VREDES-PROJECTEN HEEFT U NODIG!

Nog altijd voeren er mensen actie voor vrede. Zij kunnen uw steun goed gebruiken!
Fonds Vredesprojecten steunt kleine radicale vredesacties aan de basis. Help mee.

IBAN NL54 INGB 0004738565
t.n.v. Fonds Vredesprojecten

Militaire doctrine op kosten

In mei 2015 verklaarde de Oekraïense president Petro Porosjenko in een interview met de BBC dat zijn regime, dat de politieke en militaire steun van Washington en de Europese Unie (EU) heeft, in oorlog is met Rusland. "Dit is niet een gevecht met door Rusland gesteunde separatisten, dit is een echte oorlog met Rusland," zei Porosjenko.

De president deed vervolgens een beroep op de Europese mogendheden mee te helpen aan de opbouw van de Oekraïense strijdkrachten en defensie-industrie als een voorhoede die gericht is tegen Rusland. Het doel, zei hij, is "het opbouwen van een pro-Europees leger hier in het oosten, om niet alleen onze soevereiniteit, niet alleen onze territoriale integriteit of onze onafhankelijkheid te verdedigen, maar ook om de vrijheid te verdedigen, om de democratie te verdedigen, de Europese waarden te verdedigen waar we nu voor vechten."

In een toespraak eerder in 2015 zei de Russische president Vladimir Poetin dat het Kremlin vreesde dat de NAVO een totale oorlog zou beginnen over de Oekraïne-crisis, en plaatste zijn militaire, met inbegrip van het nucleaire, arsenaal in een verhoogde staat van paraatheid. In februari 2016 leidde dat vervolgens tot een grootschalige militaire oefening in het zuiden van de Russische Federatie. Het bevestigt het roekeloze besluit van de NAVO-landen om een machtsovername in Kiev te steunen, die heeft geleid tot een burgeroorlog in Oekraïne, waardoor een gevaarlijke escalatie ontstond tussen Rusland en de NAVO. Rusland heeft zich beperkt tot het aanbieden van stilzwijgende steun aan de Oekraïense separatisten, terwijl geallieerde inlichtingendiensten in Europa beweerden dat het Russische leger zich voorbereidde om Oekraïne binnen te vallen.

DOCTRINE

Na dit alles behoeft het geen verbazing dat na Moskou nu ook Kiev tijdens een vergadering van de Nationale Raad voor Veiligheid en Defensie (SNBO) een nieuw ontwerp van de militaire doctrine heeft gepresenteerd. In het document wordt vastgesteld wie de vijand is, hoe het land zich moet en kan voorbereiden op een militair conflict en in welke mate en wanneer er de noodzaak ontstaat om geweld te gebruiken. Zoals president Porosjenko, verklaarde tijdens de openingstoespraak bij deze bijzondere zitting van de Nationale Veiligheidsraad is de belangrijkste vernieuwing van de doctrine het afzien van de in eerdere militaire doctrines bepaalde niet-gebondenheid en het streven van het land naar herstel van de strategische koers van de Euro-Atlantische integratie.

Kiev is zich er terdege van bewust dat Oekraïne nog niet klaar is om zich bij de NAVO aan te sluiten. Maar Oekraïense strategen hopen dat dit in de toekomst wel zal gaan gebeuren. Ook Porosjenko ging hierop in tijdens zijn openingstoespraak, maar gaf meteen aan dat in de definitieve versie van de doctrine staat dat Oekraïne op termijn tot een volledig lidmaatschap van de alliantie zal worden toegelaten. In uitspraken vanuit NAVO-kringen werd nog eens benadrukt dat een land geen lid van de verdragsorganisatie kan worden, wanneer het in een conflict met een buurland verwikkeld is en aansluiting zou zoeken om binnen de NAVO dit conflict op te lossen.

Dat is precies de situatie waarin Oekraïne verkeert, zij zoekt aansluiting bij de alliantie voor met name bescherming tegen de vijand en dat is in de nieuwe militaire doctrine de Russische Federatie. Iets dat niemand zal verbazen.

HYBRIDE OORLOGSVOERING

Bovendien zijn Rusland en Oekraïne gewikkeld in een conflict dat aan het thans modieuze begrip 'hybride oorlogsvoering' refereert, dat wil zeggen het geïntegreerde gebruik van militaire en andere instrumenten, zoals economische, politieke en informatieve druk. Een voorbeeld van de 'hybride oorlog' die Oekraïne voert kunnen de voorstellen van de Nationale Veiligheidsraad zijn om de lijst van de Russische particulieren en rechtspersonen die onderworpen zijn aan sancties uit te breiden. Nu de militaire doctrine Rusland als de hoofdvijand heeft gekwalificeerd, heeft dit ook in de praktijk betrekking op de verplaatsing van Oekraïense troepen naar het oosten en naar het zuiden, dichter bij de 'vijand'.

De ontwikkeling van de nieuwe militaire doctrine vloeit direct voort uit de ondertekening van de associatieovereenkomst tussen Oekraïne en de Europese Unie, die gevolgd werd door het besluit van het kabinet van ministers van 17 september 2014, waarin wordt gesteld: "De Militaire Doctrine van Oekraïne is een conceptueel document dat de essentie en de aard van de moderne gewapende conflicten analyseert, de principes en manieren van optreden vaststelt over de voor-

van de bevolking

bereidingen van de staat om de dreiging van militaire conflicten te voorkomen en geeft richtlijnen aan voor het gebruik van militair geweld om de nationale soevereiniteit, territoriale integriteit en andere vitale nationale belangen te beschermen." Het kabinet van ministers van Oekraïne kreeg daarbij de opdracht mee om tot en met december 2015 een nieuwe versie van de militaire doctrine van Oekraïne en de ontwikkelingsprogramma's van de strijdkrachten van Oekraïne te ontwikkelen.

De ontwikkeling van een nieuwe militaire doctrine van Oekraïne werd volgens het plan van uitvoering van de Associatieovereenkomst gedaan door het ministerie van defensie, het ministerie van Buitenlandse Zaken, het Ministerie van Economische Ontwikkeling, ministerie van Justitie en de centrale uitvoerende instanties, en het staatsconcern Ukroboronprom, de industriële tak die verantwoordelijk is voor de wapenproductie.

De Europese dienst voor buitenlandse zaken heeft ook deelgenomen aan het ontwikkelen van de strategie van Oekraïne, daarbij vooral rekening houdend met de Europese prioriteiten van het Oekraïense buitenlands beleid. Ook 'adviseurs' van de NAVO hadden een 'adviserende' rol in het ontwikkelingsproces. Het Oekraïense nieuwsagentschap Podrobnosti maakte intussen bekend dat het kabinet van ministers van Oekraïne een bedrag van 235 miljoen hryven (bijna 10 miljoen euro) van gelden die werden ontvangen van de Europese Unie heeft toegewezen voor de verbetering en versterking van de staatsgrens. In een verklaring van de Nationale Raad voor Veiligheid en Defensie van Oekraïne (SNBO) wordt gesteld: "De nieuwe militaire doctrine van Oekraïne bepaalt de Russische Federatie als militaire tegenstander van het land en bepaalt de voorwaarden voor de bevrijding van de tijdelijk bezette gebieden van Oekraïne. De doctrine is gebaseerd op een hoge waarschijnlijkheid van een grootschalig gebruik van militair geweld tegen Oekraïne als de belangrijkste bedreiging voor de nationale veiligheid op militair gebied". Voor het eerst in de geschiedenis van de onafhankelijkheid van Oekraïne is er een duidelijk geïdentificeerde vijand en agressor: de Russische Federatie. Volgens het Oekraïense ministerie van defensie zijn de ontwikkeling van defensieve wapens en op de langere termijn de reorganisatie van de Oekraïense troepen de belangrijkste punten van de nieuwe militaire doctrine.

DESINFORMATIE

En te midden van al deze gebeurtenissen blijven de Verenigde Staten doorgaan met het leveren van militair materieel aan Oekraïne waarmee ze in maart 2015 zijn begonnen en de Amerikaanse instructeurs gaan door met de opleiding van eenheden van de Oekraïense Nationale Garde sinds april 2014. In december 2015 waren er ongeveer 400 Amerikaanse militaire instructeurs actief bij de opleiding van Oekraïense militairen in het Yavoriv opleidingscentrum in de regio Lviv.

Samen met militaire instructeurs uit Canada, Litouwen en het Verenigd Koninkrijk zijn Amerikaanse instructeurs ook actief in het geven van 'lessen' aan de Oekraïense eenheden voor speciale operaties in de regio Khmelnytsky. NAVO-troepen hebben deelgenomen aan gezamenlijke militaire oefeningen in West-Oekraïne. En, volgens de organisatie Cyber-Berkut, zijn Amerikaanse specialisten ook actief in Kiev om hun Oekraïense collega's te trainen in de methoden van psychologische oorlogsvoering en desinformatie.

Grote delen van van de bevolking in beide delen van het land verkeren inmiddels in bittere armoede door de burgeroorlog en het meedogenloze beleid van de oligarchische clans. De bijna ineenstorting van de economie en de daling van de hryvna hebben brede lagen van de bevolking verarmd. "Armoede strekt zich nu uit tot en met de middenklasse," schreef de Duitse krant Die Zeit aan het begin van dit jaar. "Dat is het resultaat van de door de overheid geïmplementeerde maatregelen in ruil voor leningen van het Westen," meldde de Frankfurter Rundschau.

Foto: Alexxx Malev

VERLATEN KOLENMIJN IN OOST-OEKRAÏNE

Bij zijn herhaalde pogingen om de aandacht van de crisis in zijn eigen land af te leiden blijft Porosjenko volhouden dat Rusland de hand heeft in alle problemen. In een interview met de Duitse krant Bild herhaalde hij op 3 februari 2016 nog maar eens dat "het gevaar van een openlijke oorlog groter is dan verleden jaar. Rusland is enorm aan het investeren in oorlogsvoorbereidingen. " De pot verwijt de ketel.

Bas van der Plas / INSUDOK

Dossier MH17 opgeborgen

Het is moeilijk om je aan de indruk te onttrekken dat het onderzoek naar de ramp met vlucht MH17 boven het oosten van Oekraïne op 17 juli 2014 ondergeschikt wordt gemaakt aan de NAVO-politiek, die erop gericht is een anti-Russisch klimaat in stand te houden. Nu het referendum over het EU-associatieakkoord met Oekraïne eraan komt, is daar nog een reden bijgekomen. Immers, zolang er geen bewijs van het tegendeel komt, is het aantrekkelijk om 'Poetin' het nadeel van de twijfel te geven – 78 procent van de Nederlanders heeft Rusland van het begin af aan direct of indirect verantwoordelijk gehouden voor de ramp, dus waarom dat niet zo houden?

In het eerste tv-debatje over het referendum speelde Michiel van Hulten, de PvdA'er die de JA-campagne aanvoert, de 'Poetin'-kaart al, door erop te wijzen dat als wij 'Oekraïne opgeven' Polen het volgende doelwit van de boeman in Moskou kan zijn. Daarnaast vroeg Van Hulten nog hoe wij het gevonden zouden hebben als de Engelsen in mei 1940 hadden gezegd, we kunnen jullie helaas verder niet helpen, dus zoek het zelf maar uit (met die Hitler). In bericht na bericht krijgen we te horen dat een NEE in het referendum een 'buitenkansje voor Poetin' zal zijn, 'het Kremlin kijkt lachend toe' (Trouw 13 februari jl.) en ga zo maar door. De premie om de verdenking van het neerhalen van MH17 op 'Poetin' te laten rusten is dus enorm, en dan maar liever geen opheldering.

Maar hoe langer het onderzoek zich voortsleept, des te meer barsten er in de façade komen. In Nederland hebben de oppositiepolitici Pieter Omtzigt (CDA) en Sjoerd Sjoerdsma (D66) inzake dit dossier grote vasthoudendheid aan de dag gelegd. Het rapport van de OVV over de ramp heeft vooral aangetoond, dat deze instantie zich maar beter op busongelukken en nachtclubbranden kan richten, want de radar- en satellietgegevens die nodig zijn om een oordeel te vellen over de ramp met MH17 heeft de organisatie niet weten te bemachtigen, en evenmin de banden waarop de gesprekken van de verkeersleiding met het ramptoestel zijn vastgelegd. En dan toch met grote stelligheid beweren dat het toestel met een Buk-raket vanuit door rebellen bezet gebied is neergeschoten, hoewel een vliegtuig dat door zo'n raket wordt geraakt, in de lucht zal exploderen. Dat gebeurde ook in 2001 toen Oekraïne bij een oefening per ongeluk een toestel van Siberian Airlines uit de lucht schoot. Maar MH17 brak in stukken uiteen en alleen het middenstuk raakte bij het neerkomen in brand.

STOORZENDERS

Het nationalistische regime in Kiev werkt ook tegen dat er over MH17 helderheid komt, daarbij geholpen door stoorzenders zoals het 'het onderzoekscollectief Bellingcat' dat vrije toegang tot de media heeft, ook de Nederlandse. Bellingcat is inmiddels tot de conclusie gekomen dat een eenheid van de Russische luchtafweer (één voertuig in plaats van de drie die voor een optimale operatie vereist zijn) op 17 juli 2014 in Oost-Oekraïne was, daar vlucht MH17 neerhaalde, en zich vervolgens weer snel naar huis haastte. Alles uiteraard op bevel van 'Poetin'. En dan te bedenken dat Bellingcat alleen maar werkt met informatie van sociale media en internet. Zou de echte Poetin werkelijk zijn militaire orders op Facebook zetten?

Poetin was op het moment dat MH17 werd neergehaald vergevorderd in besprekingen met Merkel en Porosjenko over een omvattend vredesakkoord over Oekraïne. Herstel van de gasleveranties door Gazprom stond daarin centraal en de Oekraïense oligarch Dmytro Firtasj (die op dat moment in Wenen verbleef, op borgtocht in afwachting van al of niet uitlevering naar de VS) had voor dit onderdeel zijn bemiddeling verleend. Daarnaast zou de terugkeer van de Krim naar de Russische Federatie worden geaccordeerd, in ruil voor een mega-herstelprogramma voor de economie van Oekraïne. En dan zou 'Poetin' één luchtafweervoertuig Oekraïne insturen om MH17 neer te halen (besprekingen prompt afgebroken, plus nieuwe sancties en militaire activiteit door de NAVO aan de Russische grenzen).

Je moet echt langere tijd bij de redacties van NOS, NRC Handelsblad en de Volkskrant hebben gewerkt om dat aannemelijk te vinden.

WIT ROOKSPOOR

Nu het OVV-rapport over de technische toedracht 'afgerond' is komt het strafrechtelijk onderzoek. Ook daarin heeft Nederland de leiding; de andere deelnemers (Australië, België, de regering in Kiev, en later toegevoegd, Maleisië) hebben allen een vetorecht op wat er naar buiten komt. Kiev dus ook, en dat werkt dan door in wat anderen in eigen land openbaar kunnen maken. Zo weigerde de Australische politiefunctionaris Donoghoe in december vorig jaar de forensische gegevens betreffende de doodsoorzaak van de passagiers ter beschikking te stellen voor een Australisch autopsierapport omdat Kiev daar bezwaar tegen had. Wat zouden die gegevens dan hebben geïmpliceerd en waarom mag dat niet in het rapport staan?

De leider van het strafrechtelijk onderzoek, officier van justitie Fred Westerbeke, lijkt echter uit ander hout te zijn gesneden dan Tjibbe Joustra van de OVV. In plaats van conclusies te trekken op basis van onvolledige gegevens, wees Westerbeke er in een brief aan de nabestaanden van de ramp op dat er geen video- of fotomateriaal beschikbaar is waarop de lancering van een raket te zien is. Daarmee is de o.a. in het NRC Handelsblad gepubliceerde foto van een wit rookspoor tegen een blauwe hemel (het was die dag bewolkt) van tafel. Slecht weer als verklaring voor het ontbreken van satellietgegevens is overigens achterhaald, want al in de jaren 80 hadden de Amerikanen opnameapparatuur ontwikkeld die onafhankelijk van de weersomstandigheden opereert door uit radarsignalen een beeld op te bouwen in plaats van direct foto's te maken.

Ook de gegevens die door de VS via de

tot na het referendum

Nederlandse militaire inlichtingendienst MIVD voor het strafrechtelijk onderzoek ter beschikking zijn gesteld, zijn volgens Westerbeke niet voldoende om een zaak tegen een mogelijke dader op te baseren. Voorzover het strafrechtelijk team radarbeelden heeft gezien, is daar geen aanwijzing van een afgevuurde raket uit af te leiden.

De bevindingen van Bellingcat hebben op Westerbeke en zijn team geen grote indruk gemaakt. Het heeft de bronnen bekeken en heeft er nog veel meer. Maar dat leden van de door Bellingcat geïdentificeerde Russische luchtafweereenheid direct betrokken waren bij het neerschieten van vlucht MH17, volgt niet uit dat materiaal. Westerbeke verwacht pas in de tweede helft van dit jaar het strafrechtelijk team bewijs te kunnen leveren over het type wapen waarmee MH17 werd neergeschoten en waarvandaan. Daarmee wordt de conclusie van de OVV (en van de Australische patholoog-anatoom die van Kiev de forensische gegevens over de doodsoorzaak van de passagiers niet mocht zien) dat het een Buk was, voorlopig terzijde gelegd. Westerbeke is nog in overleg met Rusland om primaire radargegevens van die kant te krijgen, en wijkt daarmee af van de anti-Moskou-koers. Want de Russen hebben steeds beweerd dat er een Oekraïens gevechtsvliegtuig in het geding was en zullen dus nu voor de draad moeten komen. Voordat Maleisië zich bij het onderzoek voegde, had de New Straits Times, die in belangrijke zaken het regeringsstandpunt weergeeft, overigens ook de straaljagertheorie omarmd.

Het is moeilijk om deze opzienbarende brief anders dan als een wending in het onderzoek naar MH17 te zien. Westerbeke ondertekende de brief namens de landen die in het onderzoeksteam vertegenwoordigd zijn, maar op 22 februari distantieerde Australië zich ervan. De brief is dus kennelijk nieuws, maar via alle zenders werd in Nederland op 24 februari het laatste communiqué van Bellingcat doorgegeven: een Russische eenheid en 'Poetin'. Ik ben bang dat dit nog wel even door zal gaan.

Want stel je voor dat er een andere conclusie zou komen, bijvoorbeeld (ik speculeer) een Oekraïense straaljager onder commando van Andrej Paroebij. Paroebij is een van de oprichters van de neo-Nazipartij Svoboda, commandant van de Maidan-zelfverdedigingsgroepen die rond de honderd demonstranten en oproerpolitie hebben doodgeschoten, en onderhandelde in de Duitse ambassade in Kiev (in aanwezigheid van o.a. de Amerikaanse ambassadeur Geoffrey Pyatt) over het afzetten van Janoekowitsj – die op datzelfde moment een akkoord sloot met de drie EU-ministers van Buitenlandse Zaken. Na de machtovername werd Paroebij secretaris van de Nationale Defensie- en Veiligheidsraad, maar drie weken na de ramp met MH17, op 7 augustus, trad hij af; op de dag waarop ook NAVO-secretaris-generaal Rasmussen in Kiev was. Nogmaals, speculatie. Maar stel nu eens: zouden we dan nog 'ja' stemmen om Oekraïne nauwer aan de EU te binden? Daarom ben ik bang dat we nog heel lang in het ongewisse zullen worden gelaten. Tenzij deze Westerbeke echt tanden heeft.

Kees van der Pijl

Botsende staatsmodellen aan de frontlijn van Europa

Frontline Ukraine van Richard Sakwa, hoogleraar in de politicologie van Rusland en Europa aan de Universiteit van Kent, is een uitstekend hulpmiddel bij het volgen van de crisis die zich de laatste twee jaar rond Oekraïne voltrekt, maar het vergt enige studie. Het boek is bijzonder materiaalrijk, maar hanteert ook begrippen waarvan de betekenis niet in één oogopslag te begrijpen is, waardoor je af ten toe terug moet bladeren.

Sakwa vindt dat de crisis in en later rond Oekraïne nauwelijks te vermijden was, omdat zij een gevolg is van het onevenwichtige einde van de Koude Oorlog. Er was geen vredesverdrag, de Sovjet-Unie desintegreerde, de instellingen van het Oostblok werden ontmanteld en Rusland ging optreden als opvolgerstaat vanuit het idee van een gedeelde overwinning waar beide kanten baat bij zouden hebben. Aan Westerse kant werd de NAVO echter niet ontbonden, maar ging op zoek naar nieuwe uitdagingen. Naast optreden *out-of-area* (Afghanistan) bestond dat in het opschuiven van de grenzen van het bondgenootschap in oostelijke richting, waarbij tussen 1999 en 2009 het grootste deel van het voormalige Pakt van Warschau werd opgeslokt. Sakwa noemt de hieruit resulterende Westers-Russische confrontatie een "imitatie van de Koude Oorlog", waarin de praktijk van de eerdere episode werd gereproduceerd, zonder dat de onderliggende rivaliteit openlijk werd toegegeven.

Monistisch nationalisme tegenover pluralistische samenleving

Het opschuiven van de NAVO, maar ook van de EU, in oostelijke richting bereikte bij Oekraïne zijn grenzen vanwege de complexe structuur van het Oekraïense staatswezen, dat twee contrasterende visies omvat. De eerste is een monistisch nationalisme dat, gekleed in moderne, bestuurlijke bewoordingen met enig respect voor diversiteit, ernaar streeft dat de staat steeds meer gaat samenvallen met een etnisch-Oekraïense identiteit, die zich moet ontworstelen aan Russische overheersing. Er is daarbij een vloeiende overgang naar veel intolerantere vormen van nationalisme.

Het tweede model is dat van een pluralistische postcommunistische samenleving, dat ervan uitgaat dat Oekraïne op basis van zijn geschiedenis (de verschillende keren opgeschoven grenzen) een veelvoud van bevolkingsgroepen omvat, die samen een civiele Oekraïense identiteit moeten opbouwen.

De tragiek van het interne Oekraïense conflict is dat het monistische model het heeft gewonnen en dat dit heeft geleid tot een tegenbeweging in het oostelijk, meer op Rusland georiënteerd deel van het land. Sakwa, schrijvend in november 2014, vindt in het oosten het pluralisme nog sterker, zij het gekleurd door neosovjetsentimenten. Ik zou nu eerder van een monistische reactie in het oosten willen spreken.

Dit interne conflict werd in hoge mate bepaald door een strategische fout van de zich uitbreidende EU. In de begrippen van Sakwa werd gekozen voor een Uitgebreid Europa (*Wider Europe*), maar niet voor een Groot Europa (*Greater Europe*). Het Uitgebreide Europa is een Europa met Brussel als brandpunt, de markteconomie als fundament en concentrische cirkels van samenwerking. Groot Europa zou een multipolaire visie op de Europese ruimte zijn geweest, in de pan-Europese traditie zonder sterke ideologische inkleuring, waarbinnen plaats is voor meerdere ontwikkelingsvormen.

Door deze keuze en de dynamiek van het interne Oekraïense conflict kwam het tot een botsing tussen het Uitgebreid Europese EU-project van het Nabuurschap en het Russische project voor een Euro-Aziatische tolunie. In de ogen van Sakwa was dit niet onvermijdelijk. NAVO noch EU zijn systematisch vijandig tegenover Rusland, maar niet-onderhandelbare uitbreiding (en het Amerikaanse raketschild) worden door Rusland als dreiging gezien. Tot een confrontatie leidde dit alleen door de Oekraïense crisis en de enige oplossing hiervoor is creatief leiderschap en bereidheid tot dialoog.

Kees Kalkman

Richard Sakwa, Frontline Ukraine – Crisis in the Borderlands I.B. Tauris, 2015

Beeldredacteur gevraagd

De beeldredactie van VredesMagazine wordt nu gevormd door Anne Vaillant. De beeldredactie zoekt in overleg met auteurs en redactie naar foto's, kaartjes en cartoons bij de artikelen die in ons kwartaalblad verschijnen. De beeldredactie doet voorstellen voor de voorpagina en de fotopagina. De beeldredactie legt contacten en regelt de copyrights. Zij heeft haar eigen fotobudget. Tijdsbeslag is vooral de laatste drie weken voor inlevering aan de vormgever.

Wij zoeken versterking. Het gaat om een vrijwilligersfunctie met alleen onkostenvergoeding. Wil je aan de slag met fotomateriaal en deel uit maken van een enthousiast team? Stuur een bericht naar info@vredesmagazine.nl met als onderwerp 'Sollicitatie beeldredacteur' en vertel wat over jezelf en waarom je denkt dat het leuk is om beeldredacteur bij VredesMagazine te worden.

KORTE BERICHTEN

Stop de bombardementen

De afgelopen maanden werd er veel geprotesteerd tegen het Nederlandse besluit om te gaan bombarderen in Syrië. Er waren demonstraties in Den Haag en Amsterdam. Oorlog is geen Oplossing gaf een verklaring uit, die vanuit de vredesbeweging breed gesteund werd. Die steun was er ook voor een petitie aan de regering.

Enkele citaten uit de oproepen:

– De misère, ontstaan door de combinatie van oorlogsvoering en internationale politiek vanuit het Westen, is een van de belangrijkste redenen voor het ontstaan van IS.

– Wij geloven dan ook niet dat de strijd tegen het terrorisme daarmee gewonnen wordt. Het zal alleen maar leiden tot meer aanslagen en meer vluchtelingen.

– Hoe weinig hoopvol die onderhandelingen er op voorhand ook uit mogen zien, ze vormen de enige weg naar een einde van het al maar toenemende en zich uitbreidende geweld in Syrië en de bredere regio.

– We weten uit het verleden dat bommen niets oplossen. De militaire interventies in Afghanistan, Irak en Libië hebben niets opgelost. Zoals toen al werd voorspeld door anti-oorlogsactivisten, zijn de bommen alleen maar olie op het vuur geweest.

Dienstweigeren in Israël

In strijd met het recht op gewetensbezwaren worden Tair Kaminer en Tanya Golan gevangen gehouden. Een veroordeling wegens dienstweigeren gaat volgens het draaideur principe. Steeds enkele weken in de nor, dan weer vrij. Dienstweigeraars houden vol, het is een gewetenszaak! Een nieuwe veroordeling tot een gevangenisstraf volgt, telkens langer.

De 19-jarige Israëlische Tair Kaminer zei: "Ik heb besloten dienst te weigeren. Sinds jaren is er geen ambitie voor een vredesproces, geen poging om vrede te brengen in Gaza en Sderot. Het gewelddadige militaire optreden veroorzaakt een generatie vol haat en verdere escalatie. Wij moeten nu stoppen."

Tanya Golan sloot zich bij Tair Kaminer aan: "Ik protesteer tegen een wet die teenagers dwingt in het leger te gaan. Ik weiger deel te nemen aan een racistische, discriminerende en onderdrukkende organisatie die decennia lang miljoenen mensen van hun burgerrechten heeft beroofd."

Vredesspellen

Na lang uitverkocht te zijn geweest zijn alle bordspellen met een vredesthema weer verkrijgbaar bij de webwinkel van het Museum voor Vrede en Geweldloosheid. De spellen zijn er op gericht de spelers te laten nadenken over wereldproblemen en oplossingen daarvoor. Sommige zijn ook geschikt voor grotere groepen spelers. Er zijn 4 spellen: Vrede in onze Tijd, Ufo, Ploegscharen en Wereldspel. Meer info: tinyurl.com/vredesspel

Academische boycot

In een petitie roepen studenten en medewerkers van instellingen voor hoger onderwijs op tot een academische boycot van Israël. In hun petitie benadrukken de initiatiefnemers de betrokkenheid van de Israëlische academische wereld bij de systematische schending van de (mensen)rechten van het Palestijnse volk. Lezen en ondertekenen: tinyurl.com/verbreeksamenwerking

Dienstplicht voor vrouwen

Op verzoek van de PvdA en D66 bereidt minister van defensie Hennis een wetswijziging voor waardoor ook vrouwen voortaan op hun 17de ingeschreven zullen worden in het militair register. Zolang de opkomstplicht is opgeschort zullen ze echter, net zo min als de mannen, daadwerkelijk opgeroepen worden voor de militaire dienst.

Nederland volgt hiermee het voorbeeld van Noorwegen waar (eveneens op initiatief van progressieve partijen) vrouwen dienstplichtig zijn, met dat verschil dat in Noorwegen een (klein) deel van de dienstplichtigen ook echt wordt opgeroepen.

Tot nu toe hanteerde defensie het argument dat het onredelijk zou zijn om vrouwen vanwege hun maatschappelijke achterstandspositie onder de dienstplicht te stellen, maar de minister hecht nu sterker aan het gelijkheidsbeginsel. Opvallend is dat in Noorwegen feministische groepen aandrongen op uitbreiding van de dienstplicht terwijl vertegenwoordigers van de Noorse vrouwenbeweging juist vraagtekens plaatsten bij deze redenering. Ook in Griekenland ligt er een wetsvoorstel om de dienstplicht voor vrouwen te doen gelden. De Griekse vredesbeweging is daartegen in verzet gekomen. Ook in Nederland wordt actie overwogen. Wie daaraan wil deelnemen kan dat laten weten via info@vredesbeweging.nl

VS-wapens in Eygelshoven

In het kader van Koude Oorlog 2.0 keert Amerikaans oorlogstuig terug naar het Zuid-Limburgse Eygelshoven. De Amerikanen gaan onder de vlag van de NAVO daar weer defensiematerieel stallen. "Prepositionering van Amerikaans materieel in Eygelshoven is onderdeel van de geruststellende maatregelen van de NAVO in het licht van de verslechterde veiligheidssituatie in Europa," schrijft minister Hennis aan de Tweede Kamer.

Oudejaarsstunts

In Nijega heeft de oudejaarsploeg *Stikum Mei* met een stunt aandacht gevraagd voor de toestand in de wereld, die nog verre van vredig is. Een wereldbol van ruim 4 meter doorsnee geldt als symbool voor alle oorlogen, ellende, overstromingen en andere rampspoed die de aarde treft. De wereld staat in brand. "We willen laten zien hoe gek het tegenwoordig in de wereld toegaat," licht Freddy Hiemstra van *Stikum Mei* de wens naar vrede op aarde toe.

Ook de oudejaarsploeg in Drachten koos vrede tot thema. De club stal uit het *Emsland Moormuseum* een grote ploeg. Die stelden de leden op, met daaromheen grote zwaarden. Smelt wapens om tot ploegen, dit is veel beter, want dan slaan niet hordes mensen op de vlucht voor oorlog en geweld op zoek naar veiliger oorden op aarde, is de boodschap. "Wurdt dochs allegearre wekker, tink oan letter, mei bommen en granaten wurdt it net better", zette Bennie Veenstra het motto kracht bij.

Koos de Beus overleden

Koos was zijn hele leven actief in de vredesbeweging, vooral in Vredesbeweging Pais. Hij is lange tijd redacteur en eindredacteur geweest van het tijdschrift *'t Kan Anders* dat nu is opgegaan in VredesMagazine. In 1957 werd hij lid van de Pacifistisch Socialistische Partij. Pacifisme was voor Koos niet alleen een idealistisch beginsel, maar praktische noodzaak

In 1977, nadat binnen de PSP was gemorreld aan het pacifistisch uitgangspunt, stapte hij uit de PSP en vond een nieuwe thuisbasis in wat nu *Vredesbeweging Pais* is. Daar viel Koos op door zijn enorme kennis van zaken op tal van terreinen. Hij heeft dan ook veel gepubliceerd, niet alleen over pacifisme maar ook over ecologie en socialisme.

Koos was een heel betrokken en actief bestuurslid. Zo zette hij zich sterk in voor de succesvolle werkgroep *Tegen geweld op tv*. Die kwam vaak in de publiciteit Koos gaf ook vele interviews (en verscheen zelfs op tv) en heeft ook een bijdrage geleverd aan de huidige Kijkwijzer.

Twitteraars gezocht

@vredesbeweging verspreidt veel tweets. Het aantal volgers stijgt gestaag. Vredesbeweging Pais heeft echter beperkte capaciteit en daarom wordt gezocht naar ervaren twitteraars die eens per week een uurtje willen besteden aan het selecteren uit de vele binnenkomende tweets om te retweeten.

Meer info: info@vredesbeweging.nl

Zuid-Korea

Na 4 maanden campagnevoeren is het de internationale campagne *Stop the Shipment* gelukt om de verscheping van een miljoen bussen traangas naar Bahrein tegen te houden. De regering van Bahrein gebruikt het gas tegen mensen die voor democratie demonstreren.

Vredes-rap

Onlangs verscheen op YouTube (tinyurl.com/z6vdya6) de vredes-rap "Hug Holland Hug". Voor delen en verdraagzaamheid. Met diverse boodschappen. o.a. dat er maar één menselijk ras is (wetenschappelijk vastgesteld in de jaren 80). De rap is van Marjan Borsjes en Jet Kat die ook bezig zijn om een Vredesplein(tje) te realiseren in Amsterdam.

Tentoonstellingen

In het Vredesmuseum Gouda, Turfmarkt 30 is t/m 25 juni 2016 de tentoonstelling *Onderdrukking en Bevrijding* te zien. Deze gaat over het droeve lot van Duitse dienstweigeraars in de Tweede Wereldoorlog.

Verder van 14 april t/m 5 mei in de openbare bibliotheek van Norg de tentoonstelling *Ongekend Verweer* en op 5 mei bij het Bevrijdingsfestival in Assen 1000 vredesvrouwen of Zicht op Vrede.

Meer info: tinyurl.com/o7jhcs6 of 015-785.01.37

Meer en uitvoeriger VredesNieuws vindt u op: www.vredessite.nl/nieuws.

Maarten Schaafsma overleden

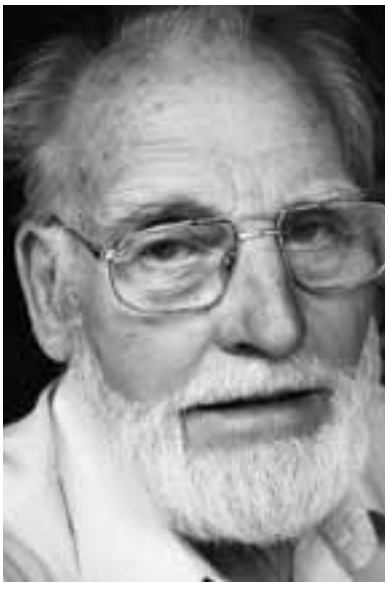

Foto: Joop Blom

Van oorlogsvrijwilliger tot pacifist. Dat geeft in een paar woorden de ontwikkeling weer die Maarten heeft doorgemaakt. De Tweede Wereldoorlog, aan het eind waarvan zijn broers Arie en Klaas als verzetsstrijders gefusilleerd werden. Zijn tijd als militair in Indonesië, waarin hij zag dat ook Nederlanders verschrikkingen kunnen aanrichten. Het zijn ervaringen die zijn kijk op de wereld veranderd hebben.Hij zegt er zelf over: "Toen begreep ik dat militair geweld vrijwel nooit een bevredigende oplossing brengt. Het laat alleen puinhopen achter! Zoals in Indonesië, Vietnam, Afghanistan, Irak, enz."

Maarten was lange tijd bestuurslid van Vredesbeweging Pais. Hij was o.a. actief in de strijd tegen de kruisraketten. In het bijzonder bij acties rond de vliegbasis Soesterberg speelde hij een belangrijke rol. Op het dak van zijn huis stond zelfs een zendantenne, waarmee groepen actievoerders contact met elkaar onderhielden.

Maartens daadkracht reikte echter veel verder. Hij bood met 16 andere veteranen op de Indonesische ambassade excuses aan en verscheen op tv om Nederlandse excuses te bepleiten. Ook reisde hij naar Kroatië om tegen de Balkan-oorlog te demonstreren.

In VredesMagazine verscheen eerder een uitgebreid interview met Maarten: tinyurl.com/interviewVM.

SIGNALERINGEN

Brief aan een onbekende antimilitarist

Groesbeek, 2 maart 2016

Geachte lezer,

Is het niet onbegrijpelijk dat zoveel vredelievende en nuchter denkende mensen de bewapeningspolitiek van onze machthebbers onderschrijven? Ja, natuurlijk. Maar hoe komt het dan dat deze waardevolle eigenschappen het nu laten afweten? Dat wordt duidelijk als je de column van Rob de Wijk leest in *Trouw* van 27 juni 2015, waarin deze prominente defensie-expert de lezer onthaalt op de door de machiavellistische wol geverfde tijding dat we weer aan het leren zijn hoe de internationale verhoudingen niet door rechtsbeginselen en ethiek worden beheerst maar door belangen en macht.

Anders gezegd, we moeten leren om voortaan onze veiligheid aan de rand van de afgrond te situeren. Een absurde gedachte, maar ik vermoed dat de optie op krijgsgeweld te diep in ons collectief bewustzijn verankerd ligt om door gezond verstand en moreel inzicht te worden ontkracht. Waardoor anders komt De Wijk aan zijn zelfverzekerdheid? En lukt het ons antimilitaristen niet om ons van het imago van wereldvreemdheid te ontdoen?

Hierover wil ik je de volgende gedachtegang voorleggen:

Als wij onze vredesgezindheid politiek geloofwaardig willen maken, moeten we afstappen van actievormen die ontleend zijn aan het denken in termen van macht tegenover macht.

Het klassieke voorbeeld daarvan is de geharnaste strijdbaarheid volgens het wij-tegen-zij-model. Deze blijkt echter nauwelijks nog geschikt om het de militaristische politici moeilijk te maken. Laat staan om hen tot nadenken te brengen.

Vandaar dat we een opmars zien van actiepatronen die mikken op kansen binnen het keurslijf van de bestaande machtsverhoudingen. Zoals lobbyen achter de schermen en het bewerken van regering en/of parlement met oproepen en petities. Hoewel daar soms wel iets mee te bereiken valt, zie ik niet hoe we op die manier een einde kunnen maken aan de onderworpenheid van onze politieke elite aan het machtsblok VS-NAVO.

Maar wat dan wel? Omdat strijd de kern van de politiek is, staat voor mij vast dat een antimilitaristisch alternatief van een strijdbare houding moet getuigen. Maar als het doel van onze strijd vrede is, moet dat blijken uit de manier waarop deze gevoerd wordt.

Dit overwegend kom ik uit bij de volgende aanbevelingen:

1. wend je rechtstreeks tot de mensen die volgens jou fout zitten;
2. benader hen als mogelijke gesprekspartners in plaats van als doelwitten van kritiek en beschuldiging;
3. wees niet bang om ronduit voor je mening uit te komen;
4. heb een open oog voor de problematische aspecten van wat je voorstaat.

Ik moet echter, op dit punt gekomen, erkennen dat ik niet zie hoe wij eraan kunnen ontkomen tol te betalen aan de suprematie van militaire kracht in onze wereld. Daarom ben ik geen pacifist maar een antimilitarist.

Ik hoop, geachte lezer, dat je over deze gedachtegang wilt nadenken.

Clemens Raming

Op zaterdag 27 februari kwamen mensen in tal van Europese steden de straat op om te betogen voor een legale en veilige doortocht van vluchtelingen. In Amsterdam demonstreerden ruim 1000 mensen op het Musemplein voor Safe Passage: geen doden meer aan onze Europese grenzen en bescherming voor alle vluchtelingen tijdens hun reis door Europa. Tijdens de demonstratie werd o.a. een lange rij geformeerd zoals dat gebeurt wanneer er door hulpverleners voedsel wordt uitgedeeld aan vluchtelingen op de Griekse eilanden.

Foto: Hans Straeter

Zestig eeuwen oorlog

Al zestig eeuwen blaken
de volken van lust tot de strijd,
en God verdoet met het maken
van sterren en bloemen zijn tijd.

De raden des hemels daarboven,
die pronken in 't eeuwig festijn,
willen geen waanzin doven
in 't stressende mensenbrein.

Bloedbaden, zegepralen,
daar gaat het ons hart om:
De zwarte kudden dwalen.
hun schaapsbel is de trom.

De wagen der victorie
heeft het mensdom besmet
met hersenschimmen van glorie
moeders en kinderen verplet.

Wat is onze harstocht bloedig,
Zij roept ons voorwaarts! ter dood!
en het speeksel der krijgstrompetten
brengt ons geen ademnood.

Staal vlamt, kampementen roken
ontketend onze bleke moed;
zwarte zielen zijn ontstoken
door rosse kanonnengloed.

En dat voor doorluchtigheden,
die, lig je maar net in de grond,
elkaar complimenten smeden,
terwijl je verrot als een hond.

Geen volk dat aan zijn zijde
een ander het leven gunt;
en men slaat ten allen tijde
uit die domme volkshaat munt.

Daar rijst dageraad over de velden!
O, ik merk met verbijsterde schrik
dat nog haat bestaat bij die helden
na de zang van de leeuwerik.

Victor Hugo, 1878

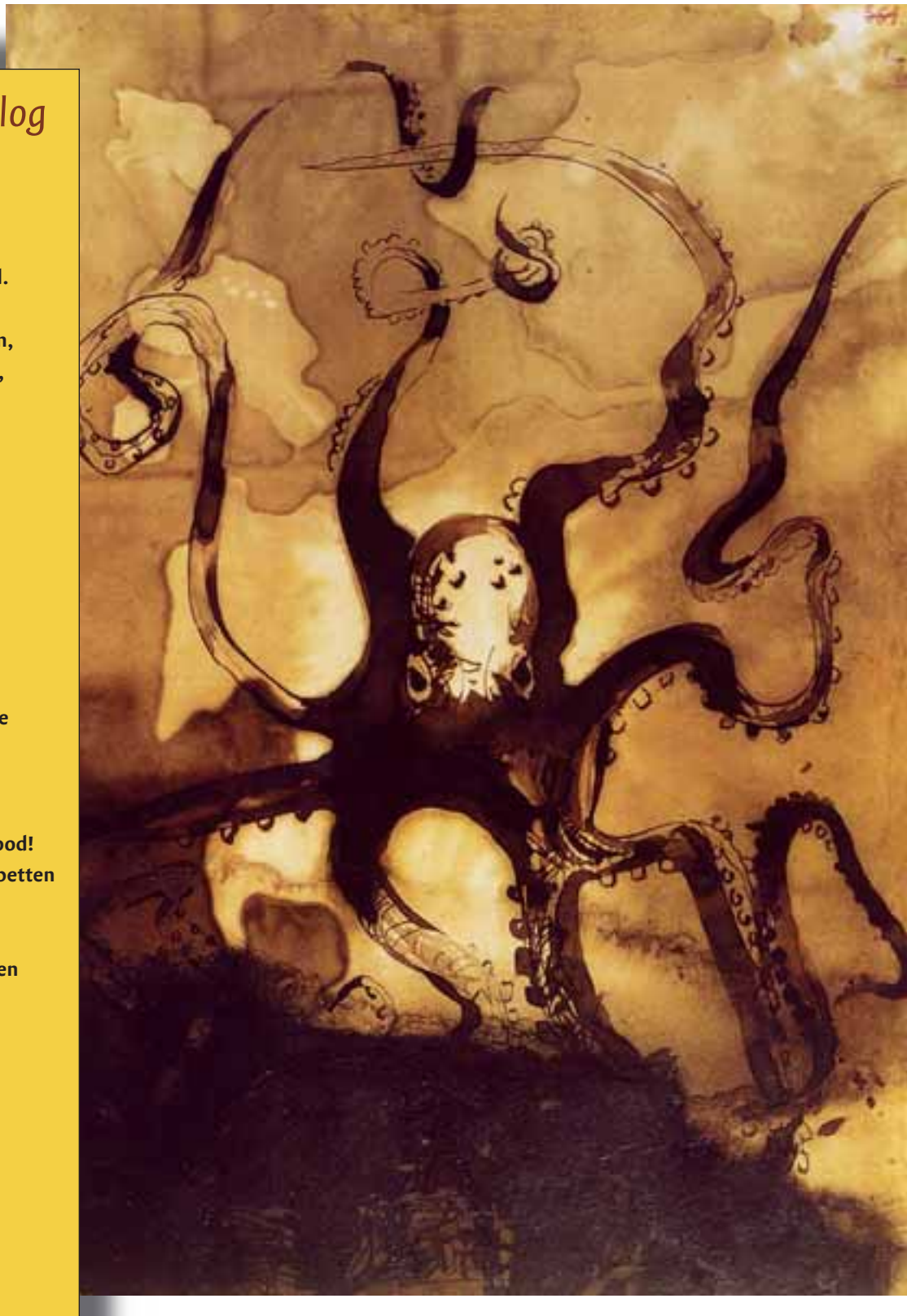

Vertaling uit Soldatenalmanak (1909)
bewerkt en ingekort door Jan Bervoets, 2016